

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ז' (תשפ"ג)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

◆ נא ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד | כשמלמוד בניו זוכה אף
הוא להגיע לידיעת ה'
מילתא חדת"א

יב | לא יאוונה לצדיק כל און
ניצוין אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יג | אכילה בקדושה
וסעודת מצוה
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזיטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

מכון אור לישיבים

ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

עֲטֵרַת יְשׁוּעָה | טעם מדוע פֶּאָשֶׁר הַחֲסִידִים מֵתְאַסְפִּים אֶצֶל הַצַּדִּיק עוֹרְכִים שְׁלֵחַן

זֵרַע קֹדֶשׁ | עֵינֵן 'סְעוּדַת מִצּוֹה' שְׂאוֹר הַמִּצּוֹה נֶאֱיָר גַּם עַל הַדְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים **א**

אוֹר לִיעֶקֶב | הַטַּעַם שְׁעוֹשִׂים סְעוּדָה לְגִמְרָה שֶׁל תּוֹרָה בְּסוּיִם מִסְכַּת וְאִין דִּי בְּשִׂמְחַת הַתּוֹרָה עֲצֻמָּה

מֵאֲמָרֵי אֲדָמוֹ"ר הַגָּזֵן | אַחַר הַחֲטָא נִתְגַּשְׁמוּ הָעוֹלָמוֹת וְנִפְתְּחָה בָּהֶם מִדַּת הַבְּטוּל לְמִקּוֹרָם

לְקוֹטֵי שִׂיחוֹת | גְּאֵלַת מִצְרַיִם הִיְתֵּה עַל יְדֵי הַקַּב"ה בְּעֲצָמוֹ – לְמַעַלָּה מִסְדֵּר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת

דְּבָרֵי שְׂמוּאֵל | יְשׁוּב הַדַּעַת הוּא עָקֹר גְּדוֹל בְּעִבּוּדָה וְהִצִּיר מִטְרִיד הָאָדָם בְּכָל עַת כְּדִי שְׂלָא יִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ

דְּבָרֵי דָּוִד | כָּל אֶחָד מִרְגִּישׁ הָאוֹר כְּפִי מִדְּרָגָתוֹ וְהַכְּנֵתוֹ

תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף | אִין לְקַנָּא בְּמִמּוֹן חֲבָרוֹ כִּי לְכָל אֶחָד יֵשׁ אֶת הַמִּמּוֹן הַנִּצְרָף לְכָרֵי נִיצוּצוֹת הַשֵּׂיכִים אֱלִיו

אוֹר הַחַיִּים | הַצַּדִּיק שׂוֹאֵב מִהֲרַשַׁע נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה כְּמוֹ אֶבֶן הַשּׂוֹאֶבֶת

בְּרַפְת אֲבָרְהָם | בְּכָל יוֹם יְהִיו בְּעֵינֵיךָ חֲדָשִׁים, וְאֶפְלוּ פֶּאָשֶׁר אִינוּ יְכוּלִּים לְהִתְחַדֵּשׁ יְקָם הַמִּצּוֹת בְּפִעֵל וּבְסוּפּוֹ יִרְגִישׁ הַתְּחַדְּשׁוֹת

אֵילָנָא דִּיחַי | יִמְשַׁל עַל טְבַעוֹ וְיִזְהַר מִלְּדַבֵּר דְּבָרִים בְּטִלִּים וְיִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ

פְּתוּחֵי חוֹתֵם | אֶכִּילַת הַפֶּסַח בַּחֲפִזוֹן זָכֵר לְפִסְיָהּ וְהַדְּלוּג

אֶף פְּרֵי תְבוּאָה | הַקְּדָמַת תְּפִלּוֹן שֶׁל יָד לְתַפְּלִין שֶׁל רֹאשׁ – קֹדֶם צְרִיר לְשַׁעֲבַד הַתְּאֻוֹת וְאַחַר כִּי יִזְכֶּה לְמַחְשָׁבוֹת קְדוּשׁוֹת

מִנְגְּלֵי צֶדֶק | הַתְּפִלּוֹן שְׁקוּלִים כְּכֹל הַתּוֹרָה

אוֹר לְשִׂמְיִים | דוֹר הַקְּרוֹב לְבִיאַת מְשִׁיחַ תְּקוּנוֹ עַל יְדֵי אֲמוּנָה

פְּרֵי צִדִּיק | הַבְּנִיִּים הֵם גְּלוּי מַעֲמָקֵי לֵב הָאֲבוֹת

שְׁפַת אֲמֵת | מִכִּיּוֹן שֶׁשָּׂרֵשׁ הַבְּנִיִּים נִמְצָא בְּכַח בְּאֲבוֹת יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק בְּשִׂמְחַת בְּנֵיהֶם

בֵּית אֶהָרֵן | נְסִי הָאָדָם מַעֲת בִּיאַתוֹ לְעוֹלָם עַד הַתְּבַרְרוֹתוֹ הֵם מִמֶּשׁ יִצִּיאַת מִצְרַיִם

סֶפֶר הַזְּמַנִּים | חֲמָשִׁים פְּעֻמִּים יִצִּיאַת מִצְרַיִם – חֲמָשִׁים סוּגֵי תְאֻוֹת

זֵרַע קֹדֶשׁ | אִי אֶפְשֶׁר לְעַבּוֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פְּרָאוּי קוֹדֶם שֶׁיִּשְׁמַר מִתְאֻוֹת רְעוֹת

אֲגוּרוֹת קֹדֶשׁ | מִשְׁמַעוּתָהּ שֶׁל יִצִּיאַת מִצְרַיִם בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם

בֵּית יִשְׂרָאֵל | יְהוּדֵי הָעוֹמֵד בְּזִוְיַת בֵּיתוֹ וְנִיחַד שֵׁם שְׂמִיִּים מִתְקַן עַל יְדֵי כָּף אֶת

עֲצָמוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם

הַגְּשֵׁי"פ שֵׁם מִשְׂמוּאֵל | הַלְמוּד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם שֶׁהִגִּיעוּ לִיאֹשׁ וּבְכָל זֹאת הַתְּחַזְקוּ

אֶהְבֵּת שְׁלוֹם | שְׂמִירַת הַמַּחְשָׁבָה הַפְּתוּחַ לְקִיּוּם כָּל הַמִּצְוֹת

עֵטְרָה לְרֹאשׁ צִדִּיק | קִדְשֵׁי רֹאשִׁית הַמַּחְשָׁבָה בְּבִקְרָה פּוֹתַח שְׁעָרֵי רַחֲמִים

נַעַם אֱלִימֶלֶךְ | עַל הָאָדָם לְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ הוּא בְּנִצְרוֹתוֹ וְהוּא בְּזֻקְנוֹתוֹ

קִדְשֵׁי לֵוִי | 'סְבָלַת מִצְרַיִם' – שְׂלָא תוֹכְלוּ לְסַבֵּל דְּבָרִים מֵאוּסִים

אוֹר הַתּוֹרָה | קִדְשֵׁי אֵיבְרֵי הַצַּדִּיקִים

תּוֹלְדוֹת אֶהָרֵן | סוּמָכִים עַל הַצַּדִּיקִים בְּהִכְנָה לְתַפְּלָה

נַעַם אֱלִימֶלֶךְ | הַתְּלַבְּבוֹת וְאֵשׁ בּוֹעֵרַת לְעִבּוּדַת ה'

אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל | יֵשׁ לְקָם כָּל מִצּוֹה מִתּוֹךְ אֶהְבֵּת ה' בּוֹעֵרַת וְיִרְגִישׁ בָּהּ מִתִּיקוֹת וְשִׂמְחָה יוֹתֵר מִכָּל מִתִּיקוֹת שְׁבַעֲוֹלָם

שְׁפַת אֲמֵת | פֶּאָשֶׁר עוֹשִׂין הַמִּצְוֹת בְּרַב אֶהְבָּה וְתִשְׁקוּהָ נִשְׁאֲרַת הָאֶרֶץ בְּנִפְשׁוֹ

אוצרות גאוני הדורות

זְכוּת הַרְבִּיבִים | הַשְּׁלֵמַת גְּזֵרַת מִצְרַיִם עַל יְדֵי גְלוּת כְּבָל

צִמְחָה צֶדֶקָה | טַעַם מְנִיעַת פְּרַעַה לִיצִיאַת הַקְּטָנִים מִמִּצְרַיִם

זֵרַע בְּרַךְ | שְׁנֵי מִינֵי קִרְבָּנוֹת שֶׁל יוֹצֵאֵי מִצְרַיִם

יְדֵי הַלְוִי | פְּשׁוּרֵי בְּהִמּוּתֵי שֶׁל פְּרַעַה לְקִרְבָּנוֹת לְלֹא חֶשֶׁשׁ שֶׁל נַעֲבָד

חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה | סְגֻלַּת אֲמִירַת קְדוּשַׁת לְבָנָה

עֲרוּגוֹת הַבֶּשֶׂם | קְנִיַת בְּהֵמַת הַפֶּסַח בְּקִנְיָן בְּסוּף וּמִשִּׁיכָה

דְּרוּשֵׁי מֵהַרש"ש סִירִירוֹ | עִם יִשְׂרָאֵל הַצְּטוּוֹ לְבוֹזוֹת אֶת אֱלֹהֵי מִצְרַיִם

מִדְּרָשֵׁי הַתּוֹרָה | פְּרַעַה רָצָה שְׂגָם הָעֶרֶב רַב יִצְאֵא מִמִּצְרַיִם

זֶהר חֲדָשׁ

שְׂמֹן הַטוֹב | שְׂמִירַת הַמְּזוּזָה מִפְּנֵי מִלְּאָף הַמְּשַׁחִית

שְׁפָתֵי כַהֵן | שְׂמִירַת הַמְּזוּזָה עַל יְדֵי שְׂמִירַת תְּרִי"ג מִצְוֹת

זֵרַע שְׂמִישׁוֹן | מִצְוֹת הַזֹּאת הָדָם עַל שֶׁלֶשׁ מְקוּמוֹת כְּנֶגֶד הַשֵּׁם שְׂד"י שְׂמֵאֲחֻרֵי הַמְּזוּזָה הַמְּבַטֵּל כָּל הַנְּחָשִׁים וְהַכְּשׁוּפִים

יְדוֹת אֲפָרִים | סְגֻלַּת הַשֵּׁם כּוּז"ו הַכְּתוּב מֵאֲחֻרֵי הַמְּזוּזָה

זֵרַע אֲבָרְהָם | מִצְוֹת הַזֹּאת הָדָם עַל פְּתַחֵי הַבְּתִיִּים רְמֵז לְשְׂמִירַת מִצְוֹת הַמְּזוּזָה

מַעֲשֵׂי צַדִּיקִים

סִפִּיר וִיהִלּוּם | הָאֶרֶץ חֲסִידִית מִן הַפְּרָשָׁה

זוֹהַר הַקְּדוּשׁ | עִם פְּרוֹשׁ הַכֹּתֵר וְהַכְּבוֹד

קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת בא

אכילה בקדשה וסעודת מצוה

עטרת ישועה

רבי יהושע מדז'יקוב זיע"א

טעם מדוע כאשר החסידים מתאספים אצל הצדיק עורכים שלחן

ומצוות על מורים יאכלוהו (יב ח). ובמסורה: יאכלוהו ג', דין, ואידך אהרן ובניו יאכלוהו (ויקרא ח לא), ואידך כי מאספיו יאכלוהו (ישעיה סב ט).

יש לומר, אשר המסורה מרמז לנו תרוץ על הקושיא, מדוע בנסע החסידים אל צדיקי הדור עורכין לפניהם שלחן ומסדרין אותם אצל השלחן, הלא הם צריכים לראות עקר עבודת של הצדיק – קדשתו והתלהבות שלו בשעת התפלה.

אך התרוץ הוא, בעבור כשרואין את הצדיק איך הוא אוכל בקדשה וטהרה, ושעת אכילה שעת מלחמה (וזה ח"ג רעב:), ועבודת בדברים גשמיים יותר הוא מעבודת תורה ותפלה כנ"ל. ועל ידי זה גם המה ילמדו ממונו לקדש עצמם ולא יערב להם האכילה, ומכל שכן בעת יגיעו לתורה ותפלה בודאי יתפללו בהתלהבות.

וזה שמרמז המסורה למה כי מאספיו יאכלוהו, מדוע כשמתאספין אצל הצדיק אוכלין על שלחן המלך, והתרוץ הוא אהרן ובניו יאכלוהו, רומז לצדיק ובניו, כשיראו האידך הם אוכלים, על ידי זה ומצוות על מורים יאכלוהו, הינו שיהיה לו האכילה כמורו וכלענה ויקדש עצמו במתן לו, כי ילמד עצמו מן הצדיק כשיראה קדשתו בשעת אכילה:

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

ענין 'סעודת מצוה' שאור המצוה יאר גם על הדברים הגשמיים

הטעם של סעודת מצוה, מה שמצינו

שעושין סעודה אחר כל מצוה, כגון סיום מסכתא, או אחר מצות מילה או אחר ארוסין ונשואין, וכן סעודת שבת ויום טוב וכדומה, וזה פלא מאד בעיני האדם ויקשה לו להבין את זאת.

עד שבכאן יש לשאל, הלא עקר כוננת המצוה לתקן את שרשה במקום עליון, ולגרם שפע בכל העולמות להאיר להם מאור אין סוף ברוך הוא, אשר בשביל זה צריכין לפרש מעניני העולם הזה מפל וכל, רק לטהר מחשבתו ולזכך את נפשו ורוחו ונשמתו, ולא לדבק בגופניות, ומה ענין אכילה גשמיות לזה.

אך לפי דרכנו האמת יורה דרכו, כי על ידי המצוה שהוא עושה מתקן שעור קומה שלמה כנ"ל, שצריך להמשיך ממקום שרש המצוה למעלה במחשבה עליונה, עד סוף כל המדרגות דהיינו לעולם הזה הגשמי, וכל בחינה מתלבש בבחינה שתחתיה ולמטה ממנה עד שנשלם כל שעור קומה בשלמות.

ואם כן שפיר צריכין לתקן גם לבוש התחתון הגופני, ולכן צריך גם כן לאכילה גשמיות, שגם להחמירות והגשמיות צריך להמשיך מאור המצוה (ד"ה דבר נא):

אור ליעקב

רבי יעקב דוד מדומסק זיע"א

הטעם שעושים סעודה לגמרה של תורה בסיום מסכת ואין די בשמחת התורה עצמה

נתפשט המנהג בקהלות ישראל קדושים שפסידים התורה או סדר משניות או מסכתא עושים סעודה לגמרה של תורה.

ולכאורה פיון דפקודי ה' ישרים משמחי לב מצד עצמם, מדוע צריך לצרף לזה שמחה טבעית בכשר ונין, כמבאר במהרש"א (שבת קיח:): דאבני היה

עושה סעודה גדולה לכולהו רבנן. עוד תימה לי בזה, שהרי אמרו חז"ל לא עליוף המלאכה לגמר ואי אתה בן חורין לבטל הימנה (אבות פ"א מ"א), דהיינו שאין מוטל כלל על האדם לגמר למודו, וכל החיוב המוטל עליו הוא רק שלא יבטל מלמודו, וכלפי שמיא זה הינו הך אם לומר באמצע המסכתא, בסיומה, או בתחלתה, ואם כן מה ענין סעודה זו שעושים לגמרה של תורה.

ונראה בזה, דהנה חז"ל אמרו (תיקון הקדמה יד): דמאן דירית מסכתא חדא ירית עלמא חדא, והיינו דכל מסכתא היא עולם מלא ושלם בפני עצמו בעולמות העליונים, וכשזוכה לסיים מסכתא או סדר משניות זוכה בכך לירש את העולם השני למסכתא זו.

ונמצא דבשעת סיום מסכתא הוא זמן מסגל להזכר בעלמא דאתי שאז עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות (עוקצין פ"ג מ"ב).

ולכן שפיר עושים בזמן זה סעודת מצוה, לחזק האמונה והבטחון בהשם יתברך שישלם שכרנו משלם לעתיד לבא, כי כמו שירשנו עכשו עלמא חדא השני למסכתא זו כן יתן לנו השם יתברך שכר ש"י עולמות לעלמא דאתי.

ונמצא לפי זה, דבאמת באמצע הלמוד אין צריך לשמחה טבעית בכשר ונין, פיון דיש לאדם בלמודו שמחה דקדושה מפקודי ה' המשמחים לב, ואכן כף היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה (אבות פ"ו מ"ד) בלי בשר ונין.

אך כשמסיימים מסכתא אחת קודם שמתחילים ללמד מסכת אחרת, כדי לחזק עצמו ברכ טוב הצפון לצדיקים ולעמלי תורה לעלמא דאתי, צריך לשמח עצמו בשמחה טבעית בכשר ונין ודו"ק (פרשת שמייני):

פרשת בא

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו (י א)

מאמרי אדמו"ר הזקן

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א אחר החטא נהגשמו העולמות ונפתחה בהם מרת הבטול למקורם

כתיב ויהיו שניהם צרומים [וגו'] ולא

שגם השמים והארץ הגשמיים, אף על פי שבכל רגע נשפע שפע אלקית לקימם מאין ליש, מפל מקום הם דברים נפרדים והחיות אלקית מסתר ונעלם בהם. אבל קדם שנתגשמו לא היה מסתר כל כף, והנה בטולם ביותר למקורם,

ותבששו' (בראשית ב כה), כלומר כי לאחר חטא אדם הראשון נתפשטה זהמא של נחש - והוא בחינת קלפת נגה, בכל עולמות דבריאה יצירה עשיה, ונתגשמו מאד - להיות תופסים מקום ויש בפני עצמו, שאין הבטול בנפשם למקורם המהנה אותם נגלית עליהם.

שלא היה כל כך דבר ויש נפרד בפני עצמו.

באור הפסוק 'ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבשו' על דרך הנ"ל

והנה הסתר והעלם של 'בחנינת אדם' - בחנינת דבר - 'המשפיע' היא, שהשפעתו בבחינת לבושים והסתרים מפני הנגה.

וזהו ויהיו שניהם ערומים 'האדם ואשתו', פרוש בכל התיבות נבדא בעל גבול שבכריאה יצירה עשיה מבחינת אלקות, היה 'המשפיע' ערם, בחנינת עצמותו בהתגלות אמתו בלא לבושים והעלמות, וכן 'המקבל' היה מקבל בבחינת עצמותו גם פן בלי לבושים והעלמות. לכן היה הבטול בו מאד למקורו ולא היה דבר בפני עצמו, פי היתה השפעה האלקית נגלית בתוך תוכה.

כל הכושה היא אך ורק מחמת הקלפה

וענין הבושה שהוא הסתר והעלם, הוא מפני הקלפה, פי כשהאדם בפני עצמו אין בוש לילך ערם, וכן לפני אוהבו כנפשו, וכל שיהיה מרחוק שאינו מפירו כלל יתביש ביותר. פן מפני הקלפה שהיא נכרית, צריך להתלבש ולהתעלם מחמתה.

אלו היתה גדלות ה' נתפסת באדם כפי מקורייתה ועמקותה היה מתבטל במציאות

וכן מחשבת היא אנפי כל בריין, פי כשמאיר השפעות אלקית לנפש אלקית בשעת התפלה להיות בטלה למקור החיים בכל כחותיה, אין קבלת הנפש לתוכה מבחינת עצמותה ופנימיותה.

שאם פן היתה מתפעלת מאד שלא לתפס מקום בפני עצמו, דהיינו שלא יהיה הבטול כבטול אדם לפני הגדול ממנו שגם הוא תופס מקום ולא נזוז ממקומו - רק מחמת שמשגי גדלת זולתו מבטל דעתו ורצונו ומדותיו נגד רצון זולתו.

אבל הבטול האמתי - להיות נזוז ממקומו לגמרי שלא ימצא מקום כלל, כמו על דרך משל מפני גדלת מלך גדול מאד, יתבטל לגמרי עד שישפח שישנו בעולם.

כן אם היה נתפסת ענין גדלת ה' בעמקות, לא היתה בכלל דבר למצא מקום בפני עצמו, ולא היה מרגיש עצמותה. אבל מפני שאין מקבל בבחינת פנימיות, אלא בלבושים וחיצוניות, גם השפעה המהירה אותה היא נסתרת ונעלמת מאד, לכן לא תתפס ההשגה אלקית בעקר נקדחת בהתגלות.

באור רמז הפסוק 'בא אל פרעה וגו' על פי הנ"ל

וזהו בא אל פרעה וגו', פי הארת נשמת משה הוא מבחינת 'סוד אבא' מקור

כל החיים העליונים, ופרעה הוא 'אריך דקלפה' תנין הגדול הרבץ תוף 'אריך' (יחזקאל כ ט א), ששרש חיותו נמשך משמאלא דקדושה, פי זה לעצמת זה עשה וגו' (קהלת ז יד). ושמאלא דקדושה גבורות עליונות דמוחא סתימאה דאריך אנפין.

וזהו שאמר 'אריך אנפין' - שרש כל הנאצלים, אל משה 'סוד אבא', שישפיע תוספת הארה בקלפה דאריך אנפין ויפגס ויתגלה הקדושה בפרעה יותר מקדי צמצום קבלתו, ויתבטל ענין בריאתו בקבלתו פאשר יתגלה בו בתוספת יותר מקדי צמצום המשכתו מן שמאלא דקדושה, פי חיות הקלפה נמשך מן הפרי, ולפי ערך צמצום הפרי פן תגדל ותתעבה הקלפה.

וזהו כי אני הכבדתי, פרוש המשכתי והוספתי קצת המשכתו וקבלתו בלבו, למען יתבטל ממעמדו ומצבו, לכן בא בתוכו ואל תירא, פי אדרבה מחמת התגלות אלקות יותר מכפי צמצום קבלתו יתבטל מהתעברות קלפתו (ח"א עמ' רמד ויאילך):

ויאמר משה כה אמר ה' וגו' אני יוצא בתוך מצרים, ומת כל כבוד בארץ מצרים

(יא ד-ה)

לקוטי שיחות

בפי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

גאלת מצרים היתה על ידי הקב"ה בעצמו

- למעלה מסדר ההשתלשלות

כללות ענין גאלת מצרים בא על ידי הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, מהותו ועצמותו יתברך, וכלשון הפתוח 'אני יוצא', אני ממש, עצמותו ומהותו יתברך, שלמעלה מכל סדר השתלשלות וכו'.

כל זה היה מחמת חבתי העצומה לבני ישראל

והינו דחבה זו של הקדוש ברוך הוא לבני ישראל גרמה לכך שהקדוש ברוך הוא ירד ויצמצם את עצמו בעיני בני ישראל, עד להשגית עליהם בהשגחה פרטית ולהצילם.

וזהו מה שנאמר 'אני יוצא בתוך מצרים', שזוהי 'ציאת' הקדוש ברוך הוא ממקומו ('היח' הקדוש ברוך הוא את העליונים) וירידתו 'בתוך מצרים', וכל זה כדי להציל את ישראל.

גלוי ענין החבה בפרטי הנס בפסיחת ה' על בני ישראל

והנה, ענין זה, שירידה זו של הקדוש ברוך הוא להציל את ישראל, היא מחמת האהבה של הקדוש ברוך הוא לבני

ישראל (מצד פנימיות המקור), בא לידי בטוי גם בפרטי הנס ד'פסחתי עליהם'.

וכהובא בפרוש רש"י דגם כ'שהיה ישראל בביתו של מצרי שומע אני 'לקה כמותו תלמוד לומר ולא יהיה ככם נגף', דלכאורה צריך עיון קצת, מהי הקא סלקא דעתך שבשכיל שהיה איש ישראל בבית מצרי 'לקה כמותו'.

אך הענין הוא, דמזה גופא שאיש ישראל זה נמצא בבית מצרי בליה זה, מוכן פחיתות מצבו הרוחני. לאחרי כל מה שעשו להם המצרים, ולאחרי כל הפכות שקבלו המצרים, הנה איש זה עדין בביתו של איש מצרי, ואימתי - בליה זה שנצטוה להקריב הקרבן פסח (בשכיל הצלחה), והזוהר 'ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר'!

ולכן קא סלקא דעתך ש'לקה כמותו', פיון שלא נפרת ההבדלה בינו ובין המצרי.

ואף על פי כן, מצד החבה לכל אחד ואחד מישראל, הרי 'ואהב את יעקב' דוקא, ולא די שהקדוש ברוך הוא הציל גם איש ישראל זה (שזה אפשרי גם על ידי מלאך), אלא עוד זאת, שהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו ירד להצילו מיד מצרים.

ההוראה למעשה לכל אחד ואחד מישראל

מהנ"ל - לענין קרוב רחוקים

ומכאן הוראה בעבודת כל אחד ואחד מישראל בהתעסקותו לקרב לכן של ישראל לאבינו שבשמים: יש האומרים שמוכנים לעסק בקרוב בני ישראל לתורה ומצות, אבל לא לרדת ממדרגתם שבשכיל זה.

ולדוגמא, אדם העוסק בלמוד התורה, מוכן ללמד תורה גם עם פשוטי עם, ואפלו עם איש ישראל שלעת עתה רחוק מתורת השם, אבל במה דברים אמורים, פאשר הם מוכנים לבוא אל בית ה', לבית המדרש וד' אמות של תורה ללמד עמו, מה שאין פן כשהוא צריך להפסיק מלמודו ולירד להתעסק עם אלה שאינם שייכים לעת עתה להפגס לבית המדרש ללמד, להיותם תינוקות שנשבו לבין העפוסים, טוען הוא, שאין התעסקות זו שייכת אליו.

ועל זה היא ההוראה - 'דיו לעבד שיהא פרבו', דכמו שהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו ירד למצרים ערות הארץ מקום הנהמה והטמאה להוציאם משם, וגם לאיש כזה שנמצא בבית מצרי, וכל זה כדי לקרבו אליו, ובקרוב ייחוד אמתי על ידי התורה ומצות - פן צריך כל אחד מבני ישראל לירד ממצבתו להציל את בני ישראל, גם תינוקות שנשבו מישראל, וגם אם בגלל

ירידה זו מטנף לבושי (פמוכן ופשוט, באפן המפור על פי הלכה).

ומה גם שלאחרי שהקדוש ברוך הוא אמר במתן תורה 'אנכי ה' אלקיך' (שמות כ ב) לשון יחיד, נעשה ה' כחך וחיותך של כל אחד ואחד מישראל באיזה מעמד ומצב שהוא, וצריכים רק לגלות רצונו האמתי והפנימי (ראה רמב"ם ספ"ב דהלכות גירושין).

והרי גאלת כלל ישראל – דכל אחד ואחד מישראל, גם 'ראשיכם שבטכם', וכן גאלת השכינה דשכינתא בגלותא – תלויה בגאלתן של כל אחד ואחד, שהרי בגאלה זו דלעתיד לבא לא ישאר אף אחד בגלות, ועד דגם אותו הסוג שלא נגאלו ממצרים, יגאלו בגאלה העתידה לבוא על ידי משיח צדקנו.

ובהתעסקות של כל אחד ואחד מישראל לקרב את בני ישראל לאביהם שבשמים, הקדוש ברוך הוא הולך עמו לסייעו בעבודתו זאת.

ועל ידי זה נגאלים בני ישראל מהגלות, ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל' (ישעיה כו יב), על ידי משיח צדקנו, שבונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל, תכף ומיד ממש (חלק לו עמ' 49 ואילך):

ויאמר משה בנערינו ובזקנינו גלך בכנינו ובכנותנו בצאננו ובבקרנו גלך כי חג ה' לנו (י ט)

דברי שמואל

רבי שמואל מפלונגים זיע"א

שוב הדעת הוא עקר גדול בעבודה והיצר מטריד האדם בכל עת כדי שלא יתישב בדעתו

ויאמר משה בנערינו ובזקנינו גלך, רצה לומר כי בעבודת ה' יש בחינת מי הנעורים, דהינו מדת הזריוות שהוא עקר גדול בעבודתו יתברך, אלא שאז החסרון כי מרב טרדות אין לו לאדם ישוב הדעת כדכעי, ויש בחינת זקנו, שאז אמנם אין לו עוד את מדת הזריוות, אכל יש בו מדת ישוב הדעת, וענגן זה של ישוב הדעת הוא עקר העבודה.

מענה הרה"ק מקוברין זיע"א למי שבקש לזכות לכל הפחות לישוב הדעת

כמו שאמר מרן הרב משה מקוברין ז"ל כשאחד אמר לו 'זכני השם יתברך לכל הפחות בישוב הדעת', העיר לו, מה אתה אומר לכלל הפחות ישוב הדעת, הרי זהו הכל. ובזה עקר התגברות היצר, לא להניח לאדם שיהא לו מעט ישוב הדעת,

ואפלו בטרדא דמצנה הלא אם אינו בלישוב הדעת צדין רחוק הוא מהשם יתברך.

באור נרפים אתם נרפים על דרך הנ"ל

ובזה יש לפרש מה שאמר פרעה 'נרפים אתם נרפים וגו'' (ה יז), כלומר על ידי זה שאתם נרפים מעבודת מצרים יש לכם פנאי לישוב הדעת, ויעל פן אתם אומרים גלכה נזכחה לה' אלקינו, מפת זה לבכם בוער לעבודת ה'. והעצה של היצר הרע היא לתכבד העבודה על האנשים וגו' – שלא יהיה להם פנאי ויהיו טרודים תמיד:

ולכל בני ישראל היה אור במושבתם (י כג)

דברי דוד

רבי דוד משה מטשורטקוב זיע"א

כל אחד מרגיש האור כפי מדרגתו והכנתו

הנה, מטבע אבן יקרה, שיפיה והדרה יראה לפום מושבה. אם מושבה הוא של חרס או עץ, לא תקח את העץ, כמו אם היא נתונה במשבצות של זהב. וזה פרוש הפתוב ולכל בני ישראל היה אמנם אור, אכל לא במדה שנה, רק במושבתם, כל אחד הרגיש בהאור כפי ערך מדרגתו והכנתו:

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו' כלי כסף וכלי זהב (יא ב)

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

אין לקנא בממון חברו כי לכל אחד יש את הממון הנצרך לבר ניוצות השמים אליו

בפסוק דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וגו' ויעשו כן וגו' וינצלו את מצרים. והקושיא מפרסמת וכי צריך בקשה וכו', ב' קשה דהוי ליה למימר וישאלו ממצרים, למה לי 'מאת רעהו' אשה מאת רעותה'.

ונראה לומר דקושיא חדא יתרין באידך. דראיתי במפרשי התורה בספר בן אורי, ד'איש מאת רעהו' רצונו לומר שישאל עני מן עני כמותו וכו' יעני שם. ולהבין זה נראה לפרש, דכבר זכרתי (בפרשת וארא סימן א) בבאור קושית האלשיף 'ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי תשבת וגו'' (ויקרא כג א), והקשה למה לו לצוות על עשיות מלאכה וכו'.

ובארתוי שם פי הוא כלל גדול אכל דרכיך דעהו' (משלי ג ה), וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות דעות) שיכונן בכל דרכיך גשמיים לשם שמים וכו'.

ול' נראה יותר פנימי, כמו שיש פנה בדברי רוחניים בתורה ותפלה ועשית המצות שהכל יסובב על קטב אחד לבר ניוצותין וכמו שאיתא בכתבי האר"י יעני שם, כף הפנה בדברים גשמיים גם כן – באכילה ושתיה וכל מיני מלאכה, הכל לבר מן ל"ט מלאכות. וזהו שנגמר בכל דרכיך דעהו', לשון יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי העלאת מ"ן מברורי הניצוצות, והבן.

והנה פתוב בכתבי האר"י זלה"ה טעם מצנה שלא לשוב למצרים לעולם, פי כבר ברוו כל הניצוצות כמו שנגמר וינצלו את מצרים' (שמות יב לו), וטעם כל הגליות כדי שיכירו הניצוצות וכאן במצרים אין צריך לבר עוד וכו', יעני שם.

העני מכר מעט ניצוצות כיון שכבר בבר כגולגולים הקורמים

ומאחר שכל עניני אדם לבר הניצוצות, ויש להבין אם כן מאי טעמא יברר העני במעט סחורה מעט ניצוצות והעשיר יברר על ידי הרבה סחורה הרבה ניצוצות, למה ישנה זה מזה.

ונראה לכאר, פי נודע מה שבארו בסוד 'מדת ימי' (תהלים לט ה), פי אל דעות ה' היודע כמה ניצוצות צריך לברר – כף נותן לו מדת ימי, והעני כבר בבר נצוציו בגלגול הקודם ונשאר לו לעת עתה לברר מעט, והעשיר בהפך.

ומעתה מאחר מה ששאלו ממצרים כלי כסף וזהב הוא לברר ניצוצות, אם כן זה שהוא עני ויש לו לברר מעט ניצוצות, אם ילך אצל עשיר למצא עשר לרב, בודאי לא ישאלנו, שאין בו צריך לזה, ואם כן תהרהר אחר מדותיו יתברך שאמר שישאל איש כלי כסף ועכשו אין משאלין להם.

באור לשון הפסוק על פי הנ"ל

ובזה יובן דבר נא – לשון בקשה, שלא יהיו רודפים אחר ממון והון רב, רק וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה' – עני מן רעהו עני כמותו ועשיר מעשיר כמותו, ובהו וינצלו את מצרים' (יב לו), וק"ל.

אין לאדם לקנאות בממון לחברו

והיוצא מזה מוסר, שלא יקנא עני לעשיר, פי אין אדם נוגע במה שממון לחברו (יומא לח:), ולא ישנא אמן אמנתו,

פסח, לרמוז דשם פסח נקרא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא מדלג ופוסח במקום למקום להרג בכורי מצרים ולהציל בכורי ישראל.

ולפי טעם זה צוה הקדוש ברוך הוא לאכל את הפסח בחפזון שהוא דלוג ומהירות, כשם שעשה הקדוש ברוך הוא כף יצשו הם.

ולפיכך 'בחפזון' גימטריא 'פסח', לומר דסבת החפזון הוא מסבת הפסח, כשם שהיה הקדוש ברוך הוא בדלוג ובמהירות, כף הם יצשו:

והנה לאות על זרכה ולטוטפת בין עיניך
(יג טז)

אך פרי הבואה

רבי צבי הירש מליסקא זיע"א

הקדמת תפלין של יד לתפלין של ראש - קדם צריך לשעבד התאוות ואחר כך יזכה למחשבות קדושות

מבאר בשלחן ערוך (או"ח כה ה) דמצינה להניח תחלה על היד ואחר כך

על הראש. ואפשר על דרך רמז, דהנה תפלין של יד הוא לשעבד המחשבות שבלב לעבודתו יתברך, ועל הראש לשעבד המחשבות לעבודתו יתברך, ונהיה מתחלה צריך האדם לשעבד תאוותיו לעבודתו יתברך ואחר כך יכול להיות שהמחשבה שלו קדושה וטהורה. וזה תחלה של יד ואחר כך של ראש, ודוק:

מעגלי צדק

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

התפלין שקולים ככל התורה

קדם ידעתי מעדתיך כי לעולם יסדתם (תהלים קיט קנב). הנה כבר כתבנו במלת עתיך כמה פרושים. ועכשו אפשר לרמוז אותה על התפלין, שהם עדות גמורה על אלהותו יתברך ואחדותו, כמו שכתוב בהם.

והנה מלת עתיך גימטריא 'טוטפת' שהם התפלין. והנה התפלין של יד וראש, של יד הם כנגד שמור, ושל ראש הם כנגד זכור (תיקוני זוהר תקון כ-כא טז), הרי השבת נרמז בתפלין. עוד, תפלה של יד כנגד תורה שבעל פה ושל ראש כנגד תורה שכתב, הרי שתי תורות נרמזו בהם. **עוד**, תפלה של יד כנגד מצות לא תעשה ושל ראש כנגד מצות עשה, הרי המצות כולם נרמזו בתפלין, נמצא התפלין שקולים ככל התורה.

אכן מי שפך נפל וקלקל מעשיו, אינו יכול עוד לעבד בבחינה זו של התחדשות, וכמאמר הפתוב 'ולא יראה כף ערות דבר ושב מאחריך' (דברים כג טו), הינו שאינו יכול לזכות לבחינת פנים, אלא צריך לעבד ביגיעה, בחינת 'מאחריך' בלי שום טעם והרגש, ועל ידי העמל והגיעה יוכל לחדש בנפשו חיות והתחדשות בעבודת ה'.

וזהו אמרו 'מה טעם פתח בבראשית - משום כח מעשיו הגיד לעמו', הינו שנתן לנו הקדוש ברוך הוא את הכח של עשיית מצות מעשיות אפלו בלי טעם והרגש, שזה מסגל להביא להתחדשות בבחינת 'החדש הזה לכם'.

על דרך שנאמר במצות ציצית 'למען תזכרו ועשייתם את כל מצותי וגו'' (במדבר טו ט), שמעשה המצוה של ציצית מסגל להביא לידי זכירה, וכן הוא בכל המצות:

וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא לה' (יב יא)

אילנא דחיי

בשם רבי שלום מפעלון זיע"א

ימשל על טבעו וזוהר מלכוד דברים בטלים ויתגבר על יצרו

והקשה הקדוש מוהר"ש מפעלון זצ"ל, שלפי משמעות הפתוב הנה צריך לכתב רגליכם בנעליכם, כי כן דרך בני אדם לשום הרגל בתוף הנצל.

אך התורה הקדושה מרמזת על תהלוכות בני אדם שכל אחד מתהלך לפי הרגלו כי הרגל נעשה טבע. ולכן התורה הקדושה מלמדת לאדם דעת כי האדם ימשל על טבעו ולא שהטבע ימשל בו ותשהו אל החטא ואל המרי, ועל כן ישום האדם מנעול כלומר מסגרת לפיו שלא ידבר דברים בטלים ובמתג ורסן יטה את טבעו לדרך הישר העולה בית אל.

וזהו ונעליכם מלשון מנעל הסוגר, ברגליכם פרוש בההרגל שלכם, וזהו ומקלכם בידכם, כי בנגל בידכם להגביר עליו ולהפילו לבלתי שמוע אל היצר הרע כלל וכלל אמן סלה:

ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא לה' (יב יא)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

אכילת הפסח בחפזון זכר לפסיחה והדלוג

הנה בחפזון חסר עם הכולל גימטריא

חנוני לחנוני, ומוזג למוזגים, וחכם לחכם, והוא שגרים חרבן הפית עבור שנאת חנם, וכדי לזכות שייבנה במהרה בימינו צריך שישלח את אליהו והשיב לב אבות על בנים' שהוא תקון הנ"ל.

רמז להנ"ל בהלכות פסח

וזהו שרמזו הפוסקים בהלכות פסח (בפסחים טז) חר שבין יהודי לחברו בודק עד שידו מגעת, פי 'חור' אותיות 'רוח' שמרויח אחד יותר מחברו - הוא הגורם שנאה לעורר מדנים - והוא חר שבין איש לחברו, וצריך לבדק ולתקן כנ"ל:

ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחיים וכל בכור בהמה (יא ה)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

הצדיק שואב מהרשע ניצוצות הקדושה כמו אכן השואבת

יש לך לדעת כי כל מקור ישאף למינו וישאבנו, וזה הוא סוד בחינת ברוך ניצוצי הקדושה באמצעות נשמות ישראל ועסק תורתם. והצדיקים העצומים קדמונינו יכירו בהפיטם באדם רשע לברר ממנו כח החיוני שהוא בחינת הטוב, באמצעות הראיה הדקה אשר יביטו בעין החכמה להוציא חלק הטוב ההוא, פי כשיתפנן למול ענף הקדושה, תעשה בו נפש הצדיק כמעשה אכן השואבת לברנל הנקראת קאלאמיט"א בלע"ז, שתוציאנו ממקום שנקבע שם בראיה, וה' עשה דמיונות בעולם להאמין אדם בתורת חכם:

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה (יב ב)

ברכת אברהם

רבי אברהם מפלונים זיע"א

בכל יום יהיו בעיניך חדשים, ואפלו כאשר אינו יכול להתחדש ימים המצות כפעל ובסופו ירגיש התחדשות

החדש הזה לכם. ברש"י ריש בראשית מביא מאמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם וכו' ומה טעם פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו.

הטעם שהיה צריך להתחיל את התורה מ'החדש הזה לכם', פי זוהי תכלית התורה - 'שיהי' יעבד להשם יתברך תמיד בהתחדשות ובחיות, כמאמר בכל יום יהיו בעיניך כחדשים' (ספרי ואתחנן לג).

ספר הזמנים

רבי יעקב מאיז'ביצה זיע"א

חמשים פעמים יציאת מצרים - חמשים סוגי תאוות

נזכר בתורה חמשים פעמים יצי"מ, וככל פעם נזכר כלשון אחר, שכל אחד מורה על תאוה אחרת שהיו משקעים בה במצרים והשי"ת הוציאם משם והכדילם מאותן התאוות שכל מעמקי לבם היו משקעים בהם:

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

אי אפשר לעבוד את השם ותכרך כראוי קודם שישמר מתאוות רעות

צריך האדם מקדם לראות לצאת מתאוות רעות - בחינת מצרים וכו', משא"כ אם יאמר האדם להתפלל ולעבוד את ה' בדעת שלמה קודם יציאתו מתאוות רעות, זה אי אפשר כלל וכלל:

אגרות קדש

רבי מנחם מענדל מליובאביטש זיע"א

משמעותה של יציאת מצרים בחיי היום יום

משמעותה של יציאת מצרים בחיי יום יום היא - ההשתחררות משעבוד האדם לגופו ונפשו הבהמית, מהשתעבדות לדרישות והרגלים גופניים ומחסיביה החמדתית (כב, עמ' תלב):

בינת ישראל

רבי ישראל מגורז'יסק זיע"א

יהודי העומד בזוית ביתו ומיחד שם שמים מתקן על ידי כך את עצמו ואת כל העולם

וענין יציאת מצרים וקבלת התורה הנה להכין את בני" להגיע למדרגה זו, להפיר ולדעת שבתנועותיו ובמעשיו של האיש הישראלי תלויה הנהגת כל העולם, שבשעה שיהודי עומד בזוית ביתו וקורא את שמע ויחד שמו ותכרך, באמת מתקן הוא בזה את עצמו ואת כל העולם כלו (ד"ה ולקחתם):

הגש"פ שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

הלמוד מבני ישראל במצרים שהגיעו ליאוש וככל זאת התחזקו

יש לאדם לקח התעוררות, ולדמות עצמו למה שהיו ישראל במצרים, שאמרו

שוכבים

אור לשמים

רבי מאיר מאפסטא זיע"א

דור הקרוב לכיאת משיח תקוונו על ידי אמונה

בדורות הראשונים היה תקון נפש שלהם על ידי סגופים, כדי לשבר את הקלפות ולהכדיל המסכים המכדילים מהנשמה, אבל עתה הדור הקרוב למשיח צדקנו, תקונם קל ואינם צריכים לסגופים, ותקונם הוא על ידי אמונה שמאמינים באלהי עולם, ובאמונתם יחיו (ד"ה היום אתם):

אבות

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלבלין זיע"א

הבנים הם גלוי מעמקי לב האבות

שמעתי מרבי הקדוש זצוק"ל שאמר שהבנים הם מעמקי הלב של האב, וכך כתב הרמ"ע שגפוש האב מזל לבן (אות ב):

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

מכיון ששרש הבנים נמצא בכח באבות יש להם חלק בשמחת בניהם

וכל עובדא טובה או רעה, נראה שנמצא מזה שרש באבות, רק שיצא עתה בזרעם לפעל, אבל בכח נמצא הכל בהאבות. ולכן כשזוכה הצדיק לשמחה יש בזכות זה חלק במחשבה באבותיו ומצדו הקב"ה למעשה, ונתן להאבות חלק בהשמחה (תרמ"ד ד"ה בפס' ומלאו):

יציאת מצרים

בית אהרן

רבי אהרן מסרלין זיע"א

נסי האדם מעת ביאתו לעולם עד התכונות הם ממש יציאת מצרים

אם לא היה האדם משכח מה שנעשה עמו מעת עברו והולדו עד התגדלו - הוא ממש יציאת מצרים:

ועוד, תפלה של יד כנגד שם אדנ"י, ושל ראש כנגד שם הו"ו"ה (שער הכונות דרוש ג דתפילין). ומאחר שהתפללין הם כנגד כל התורה משום הכי נקראו 'עוד', כמו התורה הנקראת 'עוד', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו.) 'נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו' (ישעיה סב ח), 'בימינו זו תורה' ובזרוע עזו' הם התפללין, הרי שהתפללין נקראו 'עוד' כמו התורה הנקראת 'עוד':

תפילין של שחרית מכניע היצר המקדים בבקר

והנה יצר הרע על האדם מתגבר בכל יום, ובפך בתחלת היום, כמו שכתוב (בראשית ד ו) 'לפתח חטאת רבץ', ונקודש ברוך הוא הקדים רפואה למכה ונתן מתנה טובה זו לישראל היא מצות התפללין שהיא מנעת כל הסטרא אחרא, כמו שנאמר (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', שאין מכניע הסטרא אחרא כמו התפללין. והנה התפילין גימטריא היצר הרע, להורות דהכנעת יצר הרע והתשת כחו היא התפילין. ומלת 'תפילין' גימטריא 'תקף', להורות דהתפללין הם תקף גדול, ותקפם גדול מתקף יצר הרע, כמו שנאמר 'וראו כל עמי הארץ וכו', ומאחר שמקדימים להניחם בהשקמה בבקר, זה על דרך אקדמיה לרשיעא עד לא יקדימנה, בזה נכנע היצר הרע הכנעה גדולה.

ועל זה אמר קדם ידעתי מעדתיך, הכונה זה קאי על מה שאמר סמוך לזה 'קרבנו רדפי זמה' והם יצר הרע וכל גונדא דחיקא דיליה, ועכשו אומר דרפואה גדולה עשית לנו במה שנתת לנו מצות התפללין וצויתנו להניחם בהשקמה בבקר בזה אנו מכניעים הסטרא אחרא, ונתקם בנו על ידה אקדמיה לרשיעא עד לא יקדימנה. וזהו שנאמר קדם ידעתי מעדתיך, דהינו הקדמה שאקדים ליצר הרע בתחלת היום קדם שיקדים לנו, זה 'ידעתי מעדתיך' שהם התפללין, דמלת 'עדתיך' חסרה וא"ו גימטריא 'טוטפת' כמו שכתבנו למעלה, והתפללין אין שום מצוה אחרת שמכנעת הסטרא אחרא כמו התפללין, משום שכל שרשי התורה ויסודותיה בהם נרשמו ונחתמו, שהם כנגד זכור ושמו, וכנגד תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וכנגד מצות עשה ומצות לא תעשה, וכנגד שם הו"ו"ה ואדנ"י שהם זעיר ונוקבא, נמצא הכל מרש בהם. וזהו 'כי לעולם יסדתם', דהינו כל יסודות העולם בהם נרשמו ונחתמו, וזהו 'כי לעולם יסדתם', דהינו כל יסודות העולם בהם הם. והנה 'יסדתם' עם הכולל גימטריא 'תפלה', והיא התפללין:

שכבודר שעומדים בחצי הלילה ועושים הכנות לתפלה, כגון ארמו"ר הרב הגה"ק זי"ע ואנו באים להכנות מזמנות ופותחים את הסדור ומתחילין תקף להתפלל בלי שום הכנה:

תשוקה

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

התלהבות ואש בוערת לעבודת ה'

כ"י חג ה' לנו, ר"ל כי התלהבות אש בוער בנו לעבודתו ית"ש ויתעלה זכרו (ד"ה)

ויאמר משה):

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפסא זיע"א

יש לקיים כל מצוה מתוך אהבת ה' בוערת

וירגיש בה מתיקות ושמחה יותר מכל

מתיקות שבעולם

כשהאדם עושה מצוה, יהא בכל לבו ונפשו ומאדו בדחילו ורחימו, ולמסר נפשו עליו מחמת שבווער בלבו אהבת ה' מאד וכו', ויהיה מתוק לו עשית המצוה יותר ויותר מכל מיני מתיקות שבעולם, ויהא שש ושמח כמוצא שלל רב ניותר (ד"ה דברו)

אל):

שפת אמת

רבי יהודה אריה ליב מגור זיע"א

כאשר עושין המצוות ברב אהבה ותשוקה

נשארת הארה כנפש

כאשר עושין המצוות ברב אהבה ותשוקה נשארת הארת המצוה כנפש האדם

(תרג"ט ד"ה בפסוק משארתם):

כל האדם נתקן ע"י שמחה של מצוה

ושמחה של מצוה הוא דבר גדול, שנתקן כל האדם בכח שמחה זו (תרמ"ב)

ד"ה בפסוק משארתם):

בכנינו ובכנותינו נלך' הינו שנדרין אותם בקדשה. 'בצאנינו ובבקרינו נלך' רמז, גם בעבודות הנשמיות, כמו מו"מ ואכילה ושתיה וכדומה, 'נלך' בכל זה להשם ית' (ד"ה ויאמר משה):

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

'סבלת מצרים' - שלא תוכלו לסבל

דברים מאוסים

אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים וכו', 'סבלות' שלא תוכלו לסבל את התענוג מדבר מאוס שהיה, רק יהיה לכם תענוג מעבודת השי"ת, מתורה ותפלה ומעשים טובים (ד"ה א"י כה אמר):

אור התורה

רבי שלום תאומים זיע"א

קדשת איברי הצדיקים

כל אבר ואבר מהאדם השלם הוא מזכך בקדשה יתרה עד שבכל תנועה מהאבר יעשה רשם, אם לחסד בימין, ואם לדין בשמאל, כי כל אבר הוא משפל בשכל עד שלפצעים האבר מעצמו מזכירו לעבודת יצרו כענין 'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך' שהיו הרגלים רצים מעצמם לעבודת האל, וכן ראיתי ובהנתי בעצמי כמה פעמים (ד"ה ויאמר ה' אל משה נטה):

תפלה

תולדות אהרן

רבי אהרן מז'טומיר זיע"א

סומכים על הצדיקים בהכנה לתפלה

האריך אפשר להתפלל במרוצה וברגע אחת, הלא צריך לכל דבר ודבר הכנה וכו', והכנה צריכה יותר שעות מגוף התפלה. אלא שאין לנו שכל כל כך לעשות הכנה כנ"ל. לךך אנו סומכים על הצדיקים

נואש מן הגאולה עד תם ארבע מאות שנה וכו' והיו כאובדי עצות, ומכל מקום התעוררו ברוחן ולא הניחו את קבלת אבותם ולא נתבטלו להמצרים, וזה הסבה לישועתם, כן נשאר לדורות, שכל איש אפלו כשהוא בשאול תחתיה יתאמץ בכל עז ולא יניח הדרגין שלו ובנדאי יושע, כי לעמת שמירת לבו תבוא לו הישועה, (צו שבת חוה"מ

פסח תרע"ב):

מחשבה

אהבת שלום

רבי מנחם מענדל מקוסוב זיע"א

שמירת המחשבה הפתח לקיום כל המצוות

כשאדם רוצה לפתח פתח לנפשו לקיים הרמ"ח מצוות עשה, אזי העקר הוא לקדש ולטהר המחשבה הנקראת ראשית וכבוד, וזולת זה ילאה למצא הפתח (ד"ה קדש):

עטרה לראש צדיק

רבי יעקב צבי מפוריסוב זיע"א

קדשת ראשית המחשבה בכקר פותח

שערי חממים

וצריך כל מי שנוגע בראת הכורא ית' בלבו, לקדש את ראשית מחשבתו בכל בקר תקף כשעומד ממתנו להשם ית' לבדו וכו', ומי שעושה כן וכו' פותח בזה כל שערי חממים:

קדשה

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

על האדם לקדש עצמו הן בנערותו והן בזקנותו

בנערינו ובזקנינו נלך' ר"ל שנתנהג ונלך בקדשה הן בנעורינו והן בזקנינו.

אוצרות גאוני הדורות

בן אדם גורמים גלות בכל שבועים שנה, וגם אדם גורמים גלות לשכינה, וזה אמרו 'הי כ"ו דהינו [בגימטריא] שבועים שנה, ה' עמכם כאשר אשלה אתכם וגו', אמנם לא כ"ו, רצה לומר אם אין אדם רוצים להיות עוד בגלות בכל שבועים שנה, שמעו לעצתי לבו נא הנכרים דקא.

וגלות בכל הנה שבועים שנה, וידוע כי כל מקום שגלו ישראל שכינה עמיהם, נמצא לפי זה שאם היו ישראל [במצרים] עד זמןם לא הנה עוד גלות.

מעתה זה אמרו יהי כן ה' עמכם וגו', רצה לומר כפי דעתכם אתם רוצים לצאת קדם הזמן, ואם

יהי כן ה' עמכם כאשר אשלה אתכם ואת טפכם (י')

זכות הרבים

רבי יצחק פרחי זצ"ל

השלמת גזרת מצרים על ידי גלות בכל

ונקדים מה שאמרו ונ"ל דגלות בכל הנה להשלים זמן גלות מצרים,

אָבֶל יִשְׂרָאֵל מִנְכָרִי לֹא, דְמִלְעִמִיתָדְ בְכֶסֶף לְנִכְרֵי בְמִשְׁכֵּיחָה, כְּדָאֲמַרְיִנן בְּעֵרֻבֵינן.

והנה קדם מתן תורה הִיָּה הַקִּנְיָן בְּכֶסֶף, דְּכֵן הוּא רַב הַקִּנְיָן, אֲלֵא דְאַחַר כֶּף נִתְּנָה תוֹרָה וְנִתְחַדְּשָׁה הַלְכָה דְמִנְכָרֵי בְּמִשְׁכֵּיחָה. וְהִנֵּה כְּכֹר מִבְּאֵר בְּקַדְמוֹנִים דִּישְׂרָאֵל קִדְּם מִתֵּן תוֹרָה אִי דִינָם כְּכֹן נִח אֹו פִישְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לֹוֹמֵר הִנֵּי מְלִי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵהֲגוּ עֲצֻמָּן בְּדַרְכֵי יִשְׂרָאֵל, וּכְדַרְךָ שְׁקִימוּ הָאֲבוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה קִדְּם שְׁנִתְּנָה, אָבֶל פְּשִׁיטָא אוֹתָן שְׁדַבְּקוּ עֲצֻמָּן בְּדַרְכֵי הַמְּצֻרִים לֹא הִיָּה דִינָם אֲלֵא כְּכֹן נִת.

ויש לומר דְמֵהֲאִי טַעְמָא הִתְמִיר מִשְׁה רַבְּנוּ עֲלֵיהֶם שִׁיקְנוּ בְּמִשְׁכֵּיחָה וּבְכֶסֶף, דְּהָא יֵשׁ כְּמָה וְכְמָה שְׁאִין דִינָם אֲלֵא כְּכֹן נִח, וְאִם כֵּן הַקִּנְיָן הוּא קִנְיָן כְּסָף כְּפִנְהוּג קִדְּם מִתֵּן תוֹרָה, וְכְמָה יֵשׁ שְׁכָבֵר הַתְּנַהֲגוּ בְּדַרְכֵי אֲבוֹת, וְהִיָּה דִינָם פִישְׂרָאֵל דְּמִשְׁכֵּיחָה קוֹנָה מִנְכָרֵי, וּמִשּׁוּם הִכִּי לֹא פְּלִיג בְּהוּ וְאָמַר לְהֶם דְּכָר הַשְׁוֵה לְכָל נֶפֶשׁ שִׁיקְנוּ בְּמִשְׁכֵּיחָה וּבְכֶסֶף, וְהִנֵּנוּ דְכֵתִיב 'מִשְׁכּוֹ וּקְחוּ'.

דְרוּשֵׁי מֵהֲרַש"ש סִינְרִיז

רבי שמואל שאול סינריו זצ"ל

עם ישראל הצטוו לכזות את אלהי מצרים

יש לְדַקֵּד, מְדוּעַ נִצְרָף הַכְּתוּב לְכַפִּילוֹת הַלְשׁוֹן "מִשְׁכּוֹ וּקְחוּ". וְנִרְאֶה לְבָאֵר, בְּהַקְדָּמָה אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹסֵפֶתא (ב"ק ה. ט.), וְהַבִּיאֵם רַש"י, עַל הַפְּסוּק "כִּי יִגְבַּ אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׁה וּטְבַחוּ אוֹ מְכָרוּ תַמְשָׁה בְּכָר יִשְׁלַם תַּחַת הַשׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׁה" (שְׁמוֹת כ"א, לז), 'אָמַר רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי, חָס הַמְּקוֹם עַל כְּבוֹדָן שֶׁל בְּרִיּוֹת, שׁוֹר שֶׁהוּלָף בְּרִגְלָיו וְלֹא נִתְּבַזָּה בּוֹ הַגְּבֹב לְנִשְׂאוֹ עַל כַּתְפוֹ, מְשַׁלֵּם תַּמְשָׁה. שֶׁה שְׁנוּשָׂאוֹ עַל כַּתְפוֹ, מְשַׁלֵּם אַרְבַּעַה הוֹאִיל וְנִתְּבַזָּה בּוֹ. וּמִזֶּה שֶׁהַתּוֹרָה אֲמָרָה, שְׁכָל מִי שְׁגוּבָה שֶׁה מְשַׁלֵּם אַרְבַּעַה, אוֹת הִיא שֶׁהִיָּתָה הַדְּרָךְ לְשִׂאת אֶת הַשֶּׁה עַל הַכַּתֵּף (מִפְּנֵי שֶׁאִין הַשֶּׁה חָפֵץ לְהִלָּךְ עִם הָאָדָם).

ומעתה יִיבֹן, שְׁאֵת קִרְבָּן פְּסַח בְּמִצְרַיִם צִוָּה לְהֶם מִשְׁה "מִשְׁכּוֹ וּקְחוּ", כְּלוֹמֵר, שְׁלֵא יִשְׁאוּהוּ עַל כַּתְפֵיהֶם כְּפִי שְׂרָגִילִים לְשִׂאת אוֹתוֹ, שֶׁהִרִי בְּזֶה הֶם נוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד. אֲלֵא רַצָּה הַקַּב"ה שִׁמְשִׁכּוּהוּ וְיִגְרָרוּהוּ בְּרִגְלָיו, וְזוֹאת כְּדִי לְכַזּוֹת אֶת אֱלֹהֵי מִצְרַיִם בְּעֵינֵיהֶם. (כַּאֲדִיבוֹת 'מִכּוֹן חֲכָמֵי סַפְרָה' נִתְּיבוֹת)

ויקרא לְמִשְׁה וּלְאַהֲרֹן לִילָה וַיֹּאמֶר קוֹמוּ צֹאוּ מֵתוֹךְ עַמִּי גַם אַתֶּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

יש לְפָרֵשׁ הַכּוֹנֵה, דְּמִבְּאֵר בְּעֵבֻדָה זָרָה (כ"ב:) הַטַּעַם שִׁיכוּלִים לְהַקְרִיב קִרְבָּנוֹת מִבְּהֵמוֹת שְׁגֻלָּתוֹ מִגּוֹיִם וְלֹא תִישְׁיִנן דְלִמָּא הוּי נַעֲבָד, מִשּׁוּם דְּאִי הוּי נַעֲבָד לֹא הִיָּה הַגּוֹי נוֹתֵן בְּהֵמָה זוֹ לְהַקְרִיבוֹ. וְזֶהוּ שְׁאָמַר מִשְׁה רַבְּנוּ לְפָרְעֹה גַם אַתָּה 'תִּתֵּן' בְּיַדְנוּ, וְכִינֵן שֶׁהוּא עֲצֻמוֹ מוֹסְרוֹ בְּיַדְנוּ, הוּי הוֹכְחָה שְׁאִינָם נַעֲבָד, וְשִׁפִּיר יוֹכְלוּ לְהַקְרִיב מֵהֶם קִרְבָּנוֹת לַה'. שְׁבַת קִדְּשׁ בְּעֵרֻב תִּרְצֵ מֵאֲמוֹר (שְׁלִיט"א) [זצ"ל]

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רִאשׁוֹן חֲדָשִׁים (יב ב)

חֲדוּשֵׁי תוֹרָה

רבי יקותיאל זלמן איטינגא זצ"ל

סגולת אמירת קדוש לבנה

בזה נוֹכַח לְאָמַר רַמְזוֹ שְׁאָסוּר לְקַדְּשׁ אֶת הַלְבָנָה כְּשֶׁהִיא מְכֻסָּה, וּכְמוֹ שְׁדַרְשׁוּ חַז"ל בְּמַסֶּכֶת פְּסָחִים (פ"א:) בְּטַמָּא וְדַרְךָ רַחֲוִקָה, 'לָכֶם' בְּמַחֲוֶרֶת לָכֶם לְאַפּוֹקֵי טַמָּאת הַתְּהוֹם, וּכְמוֹ כֵּן פִּה 'לָכֶם' הַנִּרְאֶה לָכֶם בְּגִלְוֵי וּמַחֲוֶרֶת וְלֹא בְּמַכְסָה.

וְגַם נוֹכַח לְתֵן רַמְזוֹ עַל מַה דְּמַקְשִׁין הָעוֹלָם, מֵאִיזָה מְקוֹם נוֹבֵעַ מֵהַ שְׁאוּמְרִים הָעוֹלָם כְּשֶׁמַּקְדֵּשׁ אֶת הַלְבָנָה הוּא מְכַסֵּחַ שִׁיָּהָא חֵי וְקִנְיָם בְּאוֹתוֹ הַחֲדָשׁ, וְכֵן אֵיחָא בְּמִדְרַשׁ תַּלְפִּיּוֹת בְּשֵׁם דְּרַף חַיִּים כְּשֶׁמַּקְדֵּשׁ אֶת הַחֲדָשׁ מְכַסֵּחַ לוֹ שִׁיָּהָא חֵי וְקִנְיָם בְּאוֹתוֹ הַחֲדָשׁ.

ונראה עַל פִּי דְאֵיחָא בְּמַסֶּכֶת סְנֵהֲדִרִין (כ"ב:) אָמַר רַבִּי אַחָא בְּרַ חֲנִינְיָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל הַמְּבָרָךְ עַל הַחֲדָשׁ בְּזַמְנוֹ כְּאֵלוֹ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה, כְּתִיב הִכָּא 'הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם', וְכְתִיב הֵתָם זֶה אֵלֵי וְאַנְוָהוּ, מַה הֵתָם קִבְּלַת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, אָף כֵּאֵן קִבְּלַת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, ע"כ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא. וְלִפִּי זֶה עֲקָר קְדוּשַׁת הַחֲדָשׁ מֵהַכְּתוּב 'הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם', וְזֶה הַנִּרְאֶה לִי נִרְמָזוּ גַם כֵּן בְּהַכְּתוּב הַזֶּה, וְהִנֵּנוּ הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם, שִׁיָּהָה לָכֶם, רַצָּה לֹוֹמֵר כְּשֶׁתַּקְדֵּשׁוּ אוֹתוֹ יִהְיֶה לָכֶם מְמַשׁ, שֶׁתְּהִיּוּ חַיִּים וְקִנְיָמִים בַּחֲדָשׁ הַזֶּה.

ויקרא מִשְׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכּוֹ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵיכֶם וּשְׁחַטוּ הַפֶּסַח (יב כא)

עֲרוּגוֹת הַבָּשִׂם

רבי משה גרינוולד זצ"ל

קניית בהמת הפסח בקנין כסף ומשיכה

פרש רַש"י מִשְׁכּוֹ יִדְיָכֶם מַעֲבֻדָה זָרָה וּקְחוּ לָכֶם צֹאן. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ בַּס"ד, דְּהָא קָמָא לָן הַלְכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּכָר תּוֹרָה מַעוֹת קוֹנוֹת, וְהִנֵּי מְלִי יִשְׂרָאֵל מִיִּשְׂרָאֵל,

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְהִי כֵן ה' עִמָּכֶם כַּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֲתֶכֶם וְאֵת טַפְכֶם רֹאוּ כִי רָעָה נֹגַד פְּנִיכֶם. לֹא כֵן לָכוּ נָא הַגְּבֵרִים וְעַבְדוּ אֶת ה' (י י"א)

צִמַח צְדָקָה

רבי מנחם מנדל מניקלשבורג זצ"ל

טעם מניעת פרעה ליציאת הקטנים ממצרים

נראה מִשּׁוּם דְּגַם פְּרַעֲה יָדַע שְׁאָפְשֵׁר שִׁיָּהֲפֹךְ כּוֹכַב רַצָּה' לְדָם מִיָּלָה כַּאֲשֶׁר הִיָּה בְּאֲמַת, וְהַגְּבֵרִים כְּכֹר הִיּוּ נְמוּלִים, וְלָכֵן אָמַר כִּי רָעָה הִנֵּנוּ כּוֹכַב רַצָּה הַמוֹרָה עַל דָּם, לָכוּ נָא הַגְּבֵרִים שְׁאִי אָפְשֵׁר לְהַפְּכוֹ עַל דָּם מִיָּלָה לְמוֹלֵם שְׁנִית וּיַפְחָדוּ, מַה שְׁאִין כֵּן אִם יִלָּךְ הַטַּף עִמָּהֶם יִהְיֶה בְּטוּחִים שִׁיָּהֲפֹכוֹ לְדָם מִיָּלָה.

וַיֹּאמֶר מִשְׁה גַם אַתָּה תִתֵּן בְּיַדְנוּ זְבָחִים וְעֵלֶת וְעִשְׂנוֹ לַה' אֱלֹהֵינוּ. וְגַם מִקְנֵנוּ יִלָּךְ עִמָּנוּ לֹא תִשְׂאָר פְּרֹסָה כִּי מִמֶּנּוּ נִקַּח לְעַבְד אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַנְוָהוּ לֹא נִדַּע מַה נַּעֲבָד אֶת ה' עַד בִּאֲנוּ שְׁמָה (י כה-כו)

זֶרַע בְּרֵךְ

רבי ברכיה ברך שפירא זצ"ל

שני מיני קרבנות של יוצאי מצרים

יש לְדַקֵּד בְּזֶה הַפְּסוּק מַה שְׁאָמַר 'גַּם אַתָּה' וְגו', דְּלֹא קָאֲמַר גַּם אַתָּה תִתֵּן בְּיַדְנוּ זְבָחִים וְעוֹלוֹת 'לִילָךְ עִמָּנוּ' כְּמוֹ שְׁאָמַר 'וְגַם מִקְנֵנוּ יִלָּךְ עִמָּנוּ'.

אבל הַעֲנֵן הוּא, לְפִי שִׁישְׂרָאֵל שְׁבִאוֹתוֹ הַדּוֹר הִיָּה מְקַרִּיבִים שְׁנֵי מִיָּנֵי קִרְבָּנוֹת, אַחַת קִדְּם שִׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, שִׁשְׁחַטוּ פְּסָחֵיהֶם וְקִרְבָּן חֲגִיגָה כְּדִי שִׁיָּהָא הַפְּסַח נֶאֱכַל עֲלֵיהֶם לְשַׁבַּע, וְאוֹתָן הַזְּבָחִים הִיּוּ מִשְׁלַם מִצְרַיִם כְּדִי לְהַקְהוֹת שְׁנֵיהֶם, וְזֶה שְׁאָמַר לְהֶם (יב כא) מִשְׁכּוֹ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן, רַצָּה לֹוֹמֵר מִשְׁלַם מִצְרַיִם צְרִיף שְׁתַּקְחוּ, וְלֹא מִן הַשְּׁמוֹר בְּכַתִּיבְכֶם. אָבֶל לְאַחַר יְצִיאָתָם מִמִּצְרַיִם שֶׁהִיּוּ עוֹסְקִים בְּעֵבֻדָה, הִיּוּ מְקַרִּיבִים מִשְׁלַם מִקְנֵיהֶם שֶׁהִלָּךְ עִמָּהֶם.

וְלִפִּי זֶה מַה שְׁאָמַר גַּם אַתָּה תִתֵּן בְּיַדְנוּ זְבָחִים וְעֵלֶת הִנֵּנוּ עַל הַקִּרְבָּנוֹת שֶׁהִיּוּ צְרִיכִים בְּמִצְרַיִם גּוֹפָא, שֶׁהֶם לֹא יִלְכוּ עִמָּנוּ. אָבֶל מִקְנֵנוּ יִלָּךְ עִמָּנוּ כִּי מִמֶּנּוּ נִקַּח לְעַבְד אֶת ה', לְקַיֵּם מַה שְׁנֵאֲמַר (לְעִיל ג יב) 'בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם תַּעֲבֹדוּן אֶת אֱלֹהִים עַל הַדָּר הַזֶּה' [יכו']. הִנֵּנוּ עַל שֶׁל מְדַבֵּר וְכַדְאֲמַרְיִנן.

יְדֵי הַלְוִי

רבי יוסף דב יונגרייז זצ"ל

כשרות בהמותיו של פרעה לקרבנות ללא חשש של נעבד

ולכו עבדו את ה' כדברכם (יב לא)

מדרשי התורה

רבי שלמה אשתרוק זצ"ל

פרעה רצה שגם הערב רב יצאו ממצרים

יש לדקדק, מדוע האריך פרעה בלשונו באמרו למשה ואהרן "קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל", ודי הגה לו לומר "קומו צאו".

והנה גם מתוך המצרים היו צועקים לפרעה שיגרש את עם ישראל, כדי להנצל מהמכות. וכפי שאמר הפסוק "ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את ה' אלהיהם הטרים תדע כי אבדה מצרים" (שמות י, ז).

מעתה יובן, שתחלה אמר פרעה לאתם הצועקים מתוך עמו "קומו צאו מתוך עמי", וזאת כדי שלא יצעקו עליו, והם הערב רב שיצאו ממצרים. ואחר כך אמר "גם אתם", הם משה ואהרן, ותכמי וזקני ישראל, אף שהיה לפרעה לחשש פן יזיקו לו בהיותם מחוץ לתחום משלתו, ואחר כך אמר "גם בני ישראל", הם שאר כלל ישראל. (באריכות מכון חכמי ספרד נתיבות)

• מצוות הפרשה •

שמירת המזוזה על בתי ישראל

זהר חדש

והתנינן: אמר רבי יוסי בר יהודה, פתח המצין במזוזה, אין מזיק ואין שטן ואין פגע רע מתקרב אליו, מפני שהקב"ה שומר הפתח, אפלו בשעה שנתן רשות למלאך המשחית לחבל, זוקף עיניו ורואה ששם שדי עומד על הפתח, כדכתיב ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף, לפיכך צריך האדם שיהא תמיד מצוי במצות מזוזה. (ח"ב, רות מב:)

שמן הטוב

רבי שלמה אוהב זצ"ל

שמירת המזוזה מפני מלאך המשחית

וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף. רצה לומר כל זמן שהיה שמה קדישא רשימא בפתחא,

רצה לומר המזוזה על הפתח, והווי וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, רשימא דשמא קדישא כמו שאמרנו.

אמר ופסח ה' על הפתח לעתיד, ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף, כי כל פתח שיש לו מזוזה שכתוב בה שם שדי, אין המשחית רשאי לבוא בתוכה.

ואולי רמז שתי המזוזות שהם שני שמות, שם ההר"י של 'והיה' מבפנים, ושם שד"י מבחוץ מכון כנגדו, כמו ששמעתי בפסוק (תהלים צא א) "לשב בסתר עליון הוא שם ההר"י שהוא בפנים, בצל שד"י יתלונן שהוא מבחוץ.

שפתי כהן

רבי מרדכי הכהן זצ"ל

שמירת המזוזה על ידי שמירת תרי"ג

מצות

ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם (יב כד). מאחר שנתנית הדם על הפתח אינו נוהג לדורות, למה הסמין ויעבר ה' וראה את הדם ופסח על הפתח וסמין ליה ושמרתם את הדבר הזה.

יובן זה על דרך המדרש (מכילתא בא מס' דפסחא פ"א), שאמר והרי דברים קל וחמר, ומה אם דם פסח מצרים הקל שלא היה אלא לפי שעה, ואינו נוהג ביום ובלילה, ואינו נוהג לדורות, כתיב ולא יתן המשחית, מזוזה שיש בה עשרה שמות, ונוהגת ביום ובלילה, ונוהגת לדורות על אחת כמה וכמה שלא יתן המשחית, ומי גרם זה, יצונותיכם הטו אלה וגו' (ירמיה ה כה), והיכן במזוזות מזוזות, כלומר שתי המזוזות, 'מזוזות' זו מות.

אם פן יהיה פרוש ושמרתם, כלומר אם אתם תשמרו את הדבר גימטריא תרי"ג עם הכולל, יהיה לך לחק, והחק הוא שלא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לך ולבניך עד עולם.

זרע שמשון

רבי שמשון חיים נחמני זצ"ל

מצות הזאת הדם על שלש מקומות כנגד

השם שד"י שמאחורי המזוזה המבטל

כל הנחשים והכשופים

והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסף (יב כב). לש לדקדק מה ענין מצוה זו, ולמה הצריך

להם אות זה, ולמה דוקא בשלשה מקומות, והלא אפלו לא היה אלא במקום אחד לבדו, היה דיו להיות לאות על הבתים כדי שיראה הדם וידלג אותם הבתים שהם רשומים, ואף שאמרו ו"ל (שמו"ד יז א) שהם פנגד האבות, או משה ואהרן וכו'.

עוד יש להקשות למה הצריך לרמזים אלו במקום הזה דוקא. ועוד למה הצריך על כל הגעה טבילה, כמו שכתב רש"י על פסוק (שם) 'וטבלתם בדם אשר בסף', שלא תאמר טבילה אחת לשלש מתנות, לכך נאמר עוד 'אשר בסף', על כל הגעה טבילה, עכ"ל.

ויש לומר שידוע שמצרים היתה מלאה חרטים ומנחשים ומכשפים, ובכשופיהם קשרו את ישראל שלא יצאו משם כדאיתא במדרשים, וכן פרש רש"י על פסוק (להלן יח א) 'אשר הוציל אתכם מיד מצרים', עד עכשו לא היה עבד יכול לברח ממצרים ואלו יצאו ששים רבוא עכ"ל. ועקר הכשופים והנחשים הם בבתים שהיו דרים בהם ישראל, כי כן ביתו של אדם מביא לו המזל טוב וההצלחה או ח"ו להפך, כמו שאמרו ו"ל (חולין צה:) בית תינוק אשה אף על פי שאין נחש יש סימן.

ועקר הפשוף הוא בפתח הבית ח"ו, כדאיתא בזהר פרשת ואתחנן [וכו']. ועוד שם (ח"א רסה:) בעי בר נש בפתחא דביתא לרשימא שמה קדישא דאיהו מהימנותא דכולא, דהא בכל אתר דשמה קדישא אשתכח, זינין בישין לא משתכחי תמן, ולא כלין לקטרגא ליה לבר נש, כדכתיב (תהלים צא א) 'לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלה לך וכו', ועין שם. והשם הקדוש שנואה רשום שם מלבר, הינו שם ש"ן דל"ת וכו', על שם שהוא משדד מערכות השמים וכסליהם, ואין עוד מלבדו אפלו כשפים.

והכי נמי ביציאת מצרים בטל כל הכשופים שעשו המצרים נגד ישראל והוציאם לתרות, ומשום הכי רצה הקב"ה שיעשו הרשם על פתחי בתיהם כדי שידעו מהו הכח של המזוזה שעתיד לצוות להם, שברשם זה נתרחקו כל המקטרגים מישראל ונתבטלו כל הכשופים, והואיל שעדין לא נתנה תורה לא היו יכולים להניח המזוזה, והניחו שם רשם של מצוה ראשונה שנוצטוו, דהיינו דם פסח ודם מילה, כמו שעשה אברהם שאמר לאליעזר (בראשית כב ב) 'שים נא ירך תחת ירכי, ופרש רש"י, לפי

ישראל ומה דם הפסח שלא היה אלא לפי שעה פתיב ו'לא יתן המשחית' מצות מזוזה על אחת פמה וכמה, אם כן לא שצריך הכרוף הוא לסימן, כי כל רז לא אניס ליה, אלא יהיה לסימן להם לישראל וישאו הקל וחרמ.

וזה אמרו והיה הדם 'לכם' לאת ולא לי לאות, שאין לו צורך לאות, כי כל רז לא אניס ליה, אלא יהיה לאות לישראל לשא הקל וחרמ הנזכר, ומה דם שהוא קל בזכותו פתיב ו'לא יתן המשחית' מזוזה שהיא חמורה על אחת פמה וכמה, ולזה צריך לגע אל המשקוף ואל שתי המזוזות.

ובזה נבין הפסוק ועבר ה' לנגף את מצרים ולא יתן המשחית לכא אל בתיכם, וכבר הקשינו דכפי דברי האומר 'אני' ולא מלאך, מה יענה בפרוש ו'לא יתן המשחית' ולכן צריך לומר דהאי ו'לא יתן המשחית' מדבר על העתיד, ושעור הכתוב כן הוא, ועבר ה' לנגף את מצרים הוא ולא מלאך, וראה את הדם על שתי המזוזות, וישא קל וחרמ ומה דם שהוא קל ופסח ה' על הפתח, מזוזה שהיא חמורה לא כל שכן, ולא יתן המשחית לכא אל בתיכם לנגף אף על גב שיש לו רשות לחבל, בזכות מזוזה לא יניחנו ה' להרע בזכות שמירתה.

ה', הינו לכתב אותיות שהם אחרי שם הוי"ה ב"ה, שהם אותיות כוז"ו, ובכח זה ולא יתן המשחית לכא אל בתיכם לנגף, כמו שכתוב שם בזהר הקדוש.

זרע אברהם

רבי אברהם שמו"ז זצ"ל

מצות הזאת הדם על פתחי הבתים רמו לשמירת מצות המזוזה

אך אמנם אעיקרא קשיא, דמה צריך בהגעת הדם אל המשקוף וכו', הרי בלאו הכי הכל גלוי לפניו יתברך, ונדע מה פתשוכא. ולהבין זה נראה להקדים מה שאמר עוד הילקוט שם, 'ופסח ה' על הפתח', והרי דברים קל וחרמ ומה אם דם פסח שלא היה אלא לפי שעה, ואינו נוהג ביום ובלילה, ואינו נוהג לדורות, פתיב ו'לא יתן המשחית' מזוזה חמורה שיש בה עשרה שמות המיוחדים, ונוהגת ביום ובלילה, ונוהג לדורות, על אחת פמה וכמה שלא יתן המשחית, אלא מי גרם עונותינו, שגאמר 'עונתיכם היו מבדלים'.

ועל זה נראה דמה שהצריך ה' לגע אל המשקוף ואל שתי המזוזות, כדי לרמו להם הקל וחרמ הזה, ויאמר נא

שהנשבע צריך שיטל בידו ספר תורה או תפלין, וזו היתה מצוה חביבה עליו לפיכך נטלה, עכ"ל.

וצוה להם שיעשו זה הרשם בשלש מקומות כנגד שלש אותיות של שם, שי"ן דל"ת וכו' הנראה במזוזה, שהוא בראשי תבות ש'ומר ד'לות 'ישראל, והוא השם המושך המערכות ומבטל כל הנחשים והכשופים, ולכן לרמו לג' אותיות שלו צוה להם על כל הגעה טבילה, ולא יעשו טבילה אחת לכל המתנות.

ידות אפרים

רבי אפרים פיטל פלדמן זצ"ל

סגלת השם כוז"ו הכתוב מאחורי המזוזה

ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לכא אל בתיכם לנגף. אפשר ירמו למה שכותבין השם כוז"ו על המזוזה, שהם אותיות השניות של השם הנ"י ב"ה, וסגלת מצות מזוזה כמו שכתוב בזה"ק (ח"ג רסג): למקבע בר נשא מזוזה לתרעא, למהוי כל בר נש נטור מעם קוב"ה, פד נפיק וכד צייל וכו', עין שם פרשת ואתחנן. **וזה** שרמו ופסח, ופרש רש"י וחרמ, ויש לומר ודלג. וזה ופסח הינו ודלג

מעשי צדיקים

וכי הוא מוחל לו בלב שלם, ואף ישא תפלה בעדו שירחמו עליו מן השמים, השליח שב ומסר לחולה את תשובת הרב, ובו בלילה שבק הבעל עגלה חיים ונגאל מיסוריו, ויהי לאות לבני מרי. (בית יוסף להבה)

שבעת ימים מצות תאכלו אף ביום הראשון תשיבתו שאר מבתיכם כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל (יב טו)

שמענו מהרה"ק הברפת אברהם מסלונים זיע"א שספר בשם אחיו רבי יצחק מתתיהו וינברג. לבית מדרשו של הרה"ק רבי שלום מבבלזא זיע"א, הגיע יהודי מהעיר יאס הרחוקה, ומיד אחר שנכנס אל הרבי ומסר לו קוויטל, התכונן לנסיעה חזרה לביתו.

החסידים שהשתוממו מדוע אחר נסיעה כה קשה וארצה הוא ממהר לחזר, שאלוהו לפשר הדבר, והוא ספר להם. הוא יהודי עני ואת פרנסתו הוא מוצא מלינה בבתי חולים כשהוא מטפל בהם בלילות, בתמורה לכך הוא משתכר פרוטות עלובות.

וקהל המאזינים עומדים כלם כאחד לקלט כל הגה היוצא מפיו, קם הקצב מדלת העם שהיה בין המתנגדים לרב והשליך מבעד החלון פלב, לעורר מהומה ובהלה.

מצוה מביש זה עורך חמת הצבור וכמוכן חרה היטב אף לרב, אף הקדוש ברוך הוא חס על כבודו של צדיקים, ואותו קצב נבזה קבל את עגשו לעיו כל.

לא חלפו ימים ספורים, ולפתע נטל ממנו כח הדבור, כל אימת שפתח פיו למלמל דבר מה, החל להשמיע נביחות ככלב, כך התהלך עם האות קין עד יום מותו, ותהם כל העיר.

כמו כן הצביעו בעיר על בעל עגלה שהרבה להציק לרב ולקהלת יראי ה', ופגעה בו מדת הדין והוא השתתק בכל גופו, בסוף ימיו שגר שליח לרבי יוסף צבי לבקש סליחתו, והביע נכונות לתרם מחצית מכל רכושו לשיבת הרב.

הגם שהיה זה סכום עצום, השיב הרב לשלילה, מסר כי אינו זקוק למעותיו

ולכל בני ישראל לא יחרץ פלב לטנו (יא ז) **אחר** שהמבנה הזמני ששמש כבית מדרש ארעי לקהלה האורתודוקסית בגאלנטא, קטן היה מהכיל את כל באי שעריה, הגיעו הדברים עד כדי שהגיעה התראה מטעם הרשויות לפנות את המקום, מאחר ואינו מתאים לצרכי הצבור.

נגשו ברי הלכב בקהלה למלאכה הנחוצה, וכעבר זמן קצר בית ננסת חדש נבנה ועמד על תלו, חנוף הבית עורר רגשי שמחה עצומים בלב בוניו ומיסדיו, הקמת בית הננסת היה ציון דרך משמעותי בכינון הקהלה והנהגתה על מי מנוחות, אחר שנות סבל והטרדה.

התכונה לקראת המוארע המשמח הקיפה את כל חלקי הצבור, זולת מתנגדי הקהלה, אף מעשה ללא תקדים בעזות מצח נחושה, נעשה בכונה תחלה להפריע לשמחה עלאית זו.

באמצע דרשתו של רב העיר הרה"ק רבי יוסף צבי דזשינסקי זיע"א, בעודו עומד ודורש לכבוד חנוף בית הננסת

כִּל הַשְּׁקוּלִים, מַחְשְׁבוֹת וְהַרְוִירִים עֲמָדוּ מוֹל עֵינַי וְהַקְשִׁי הִיָּה גָדוֹל.

בסופו של דָּבָר גְּמָלָה בְּלִבִּי הַהַחְלָטָה, לֹא אֶכְנַע, אֶקְיָם אֶת הַמְצָוָה בְּשִׁלְמוֹתָהּ וְאֶבְדֵּק חֲמִץ כְּדִין, יִצְאֵתִי וְעֵלִיתִי בְּגֵרָם הַמְדַרְגּוֹת, פְּתַחְתִּי אֶת דַּלְת הַעֲלִיָּה הַמְשַׁתְּפָת, הַדְּלַקְתִּי אֶת הָאוֹר, וְעֵינַי חֲשָׁכוּ.

מסתבר שְׁשָׁנִים רַבּוֹת לֹא נָקוּ אֶת הַמְקוּם, הֵגַג הִיָּה מְכַסֶּה בְּשִׁכְבוֹת עֲבוֹת שֶׁל אֶבֶק, לֹא הִיָּתָה אֶפְשָׁרוֹת אֶפְלוּ לְהַתְחִיל לְבַדֵּק, קָל וְחֹמֶר שֶׁלֹּא לְהַגִּיעַ לַחֲרוֹיִן וְלִסְדָּקוֹן, גַּם עַל פִּי דִין אֵין לְבַדֵּק חֲמִץ לְפָנַי נְקוּי הַמְקוּמוֹת, כְּפִי שֶׁכְּתַב הַשֵּׁלַחֵן עֲרוּהוּ, וְכָל אֲדָם צָרִיךְ לְכַבֵּד חֲדָרָיו קִדְּם הַבְּדִיקָה, וְהַמְקוּם לְכַאוֹרָה חַיֵּב בְּבִדְיָקָה, כִּי נֶחְשָׁב הוּא לְמְקוּם שְׂמֻכְנִיסִים בּוֹ חֲמִץ.

עמדתו בְּפִתּוּחַ הֵגַג וְעֵינָיו הַתְּפֹשֵׁטָה בְּכָל אֵיבָרֵי, חֲשַׁתִּי שֶׁכְּמַעֲט אֵין בִּי הַכַּחַח לְהַכְרִיעַ כִּיצַד לְנַהֵג בְּשִׁעָה זֹאת, אֲךָ לְבַסּוּף אֲזַרְתִּי חֵיל וְגִמְרַתִּי בְּדַעְתִּי, אֶקְיָם אֶת הַחַיִּיב בְּכָל לַב עַד מְסִירוֹת כָּל הַכַּחוֹת, וְיֵהִי מָה.

אספתו אֶת שְׂאֵרֵי כַחוֹתַי, יִרְדְּתִי לְבַיִת וּמְלֵאתִי דְלֵי מִיָּם, עֵלִיתִי עִמּוֹ לְמַעְלָה לְעֵלְיָה, וְהַתְּחַלְתִּי בְּמֵלֶכֶתִי. בַּחוּר יִשִּׁיבָה בּוֹדֵד עוֹמֵד אֵי שָׁם, קְרוֹב לַחְצוֹת לֵיל בְּדִיקַת חֲמִץ, מִתְחִיל בְּנְקוּי גַּג שְׁשָׁנִים רַבּוֹת לֹא רָאָה מִיָּם וְנִקְיוֹן.

מפעם לְפַעַם כְּשֶׁהַתְּבוֹסֶסֶתִי בְּלִכְלוֹף הַעֵמֶק שְׂאֵלְתִי אֶת עֲצָמִי, "הֵאֵם בְּטוּחַ שְׂאֵנִי עוֹשֶׂה כְּאֵן מַעֲשֵׂה מְצוּהָ", מִשְׁנַעֲנֵיתִי לְעַצְמִי שְׂאֵכֹן מְצוּהָ דְרַבְּנָן יֵשׁ כְּאֵן, הַתְּחַזְּקֵתִי עוֹד וְהַמְשַׁכְּתִי עַד קְרוֹב לְעֵלוֹת הַשַּׁחַר.

בסוף הַאֲשַׁמְוִרָה הַאֲחֻרָנָה הַדְּלַקְתִּי אֶת הַנֵּר, וְהַתְּחַלְתִּי בְּבִדְיַת חֲמִץ, אֶצְבְּעוֹתַי רָעֵדוּ וְעֵינַי נִעְצְמוּ, וְרַק סְמוּךְ לְקִרְיַת הַגָּבֵר סִימַתִּי אֶת חַיִּיב בְּדִיקַת חֲמִץ. בְּבִקֵּר בְּשַׁחֲרִית וְכָל שָׁכֵן אַחֵר כְּהָ, הֵייתִי עֵינִי מְאֹד, לְנוּחַ לֹא יִכְלַתִּי עֶקֶב טְרָדוֹת עֶרֶב יוֹם טוֹב, שׁוֹרֶפֶת חֲמִץ וְכָל שְׂאֵר הַהַכְּנוֹת, חֲשַׁבְתִּי לְעַצְמִי מִי יוֹדַע אֵיזָה לֵיל הַסְּדֵר יֵהִיָּה לִי הַשָּׁנָה, כְּשֶׁהַעֲיִפוֹת תִּכְרִיעַ אוֹתִי.

הגיע לֵיל הַסְּדֵר, וְהֵנָּה בְּשִׁעָה זֹאת הַחֵל לְפַעֲפַע בְּקִרְבִּי טַעַם חֲדָשׁ וּמְתוֹק מְאֹד, חֲשַׁתִּי בְּאוֹר גָּדוֹל, הַתְּחַלְתִּי לֹמַר אֶת הַהֲגָדָה כְּשִׁטְעַם שֶׁלֹּא טַעַמְתִּי מַעוּדִי, נִגְסָר בְּכָל מְלָה וְתַבָּה, כְּשֶׁאֶכְלַתִּי אֶת הַמְצָוָה הַרְגָּשְׁתִּי שְׂאֵנִי מוֹכֵן גַּם לְמַסֵּר נֶפֶשׁ עַל אֶכִּילְתָּהּ.

ההארה הַמִּיְחַדָּת לְוִתָּה אוֹתִי כָּל אוֹתוֹ לֵילָה, הַרְגָּשְׁתִּי קִרְבַּת אֱלֹקִים

נָקִי, הֵגַם עֵינֶיךָ זְכוֹת וְטְהוֹרוֹת", הַשׁוֹמְעִים הַבֵּינִי וְהַפְּנִימוּ מִנְעִימַת דְּבוּרוֹ, שְׁגַם זֶה שִׁיךְ לְהַדוּרִים בְּמֵאֲפִיַת הַמְצָוֹת. (פֶּאֶר יִשְׂרָאֵל)

בראשון בארבעה עשר יום אחד ועשרים לחודש (יב יח)

ספר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דּוֹד פְּרִידְמָן זצ"ל בְּשֵׁם יְהוּדִי שְׁעָסַק בְּאֲפִיַת מְצוֹת מְצוּהָ בְּעֶרֶב פֶּסַח בְּעֶרְף בְּשֵׁנַת ת"ש, בְּאִיסֵּט סִייד שְׁבַאֲרָצוֹת הַבְּרִית. בְּמְקוּם נִכְחוּ הַרַה"ק **רבי אברהם יהושע העטיל מקופיטשניץ** זיע"א, וְעוֹד אֲדָם גָּדוֹל וְחָשׁוּב מְאֹד.

משהתחיל אוֹתוֹ אֲדָם גָּדוֹל לְהַזְכִּיר אֶת הַכְּנוֹת הַגְּבוּהוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכֹהֵן בְּאֲפִיַת הַמְצָוֹת, עַל פִּי קְבֵלָה וְעַל פִּי נְגִלָּה, אָמַר לוֹ הַרְבֵּי מְקוּפִיטְשָׁנִיץ, "אֲנִי אֵינִי יוֹדַע לְכֹהֵן שׁוֹם דְּבָר, אֲלֹא אֶת צְוִי ה' אֲשֶׁר צִוָּה עֲלֵינוּ בְּתוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה בְּאֶמְרוֹ, 'בְּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצֵּת', כְּנֹנָה פְּשׁוּטָה זֹאת אֲנִי מְכֹנֵן בְּעַת עֶסֶק הָאֲפִיָּה, וְזֶה חָשׁוּב אֲצִלִּי יוֹתֵר מִכָּל הַכְּנוֹת". (פְּנִינֵי תוֹרָה וַחֲסִידוֹת)

שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמץ ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בנר ובאזנה הארץ (יב יט)

אור לְאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי, הִיָּה אֲצֵל **רבי שמשון פינקוס** זצ"ל אֹר שֶׁל מַמֵּשׁ, אוֹתוֹ יוֹם הָאִיר לוֹ לְכָל יְמֵי חַיָּו, וְכֵה גִלְהָ רַבִּי שְׁמִשׁוֹן בְּעַת רְצוֹן מִיְחַדָּת, "בְּהִיּוֹתִי בַּחוּר בִּישִׁיבַת בְּרִיסקָה הַתְּגוּרְתִּי בְּדִירָה מְשַׁתְּפַת בִּירוּשָׁלַיִם עִם עוֹד בַּחוּרִים.

בליל בְּדִיקַת חֲמִץ נוֹתַרְתִּי לְבַדֵּי בַּחֲדָר מְגוּרִי, בְּשִׁעָה הַמִּיעֵדַת נְהַגְתִּי כְּמְצוּהָ עֲלֵינוּ 'אוֹר לְאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי בּוֹדְקִין אֶת חֲמִץ לְאוֹר הַנֵּר', בְּדִיקַת חֲמִץ בִּיסוּדִיּוֹת בְּכָל הַדִּירָה אֲרַכָּה שְׁעוֹת אֲרַכּוֹת, הַמְּלַאכָה הִיָּתָה קְשָׁה.

התעייפתי מְאֹד, וּבְסִיּוּם הַמְצוּהָ הַתִּישְׁבַּתִּי עַל מְקוּמִי יָגַע וְשָׁבַע רְצוֹן מְקִיּוּם הַהֲלָכָה כְּדִינָהּ, לְפַתַּע נְרַתְעִיתִי לְאַחוּרִי, עֵלִיתִי הֵגַג, הִרִי אֵין מִי שִׁיבְדֵק אֶת הַעֲלִיָּה, גַּם הַשְּׂכָנִים הַגְּרִים בְּבִנְיָן לֹא בְּדָקוּ שָׁם, וְעֵלִיתִי הֵגַג מֵהַ תְּהָא עֲלֵיָּה, הִרִי מְבַאֵר בְּשִׁלְחֹן עֲרוּךְ 'חֲדָרֵי הַבַּיִת וְהַעֲלִיּוֹת צְרִיכִים בְּדִיקָה'.

מלחמה קְשָׁה הַתְּחוּלְלָה בְּקִרְבִּי, "וְכִי דוֹקָא עֲלֵי מְטַלַּת הַמְצוּהָ, הִרִי עֵלִיתִי הֵגַג שִׁיכַת לְכָל הַשְּׁתַּפִּיּוֹם, לְמָה שְׂאֵנִי אֲזַדְרַק לְעַבּוּדָה זֹאת", חֲשַׁבְתִּי לְעַצְמִי, הַעֲיִפוֹת כְּמוֹכֵן הִיָּתָה מְשַׁקֵּל מְכַרִּיעַ מוֹל

פעם הַתְּבַקֵּשׁ לְשִׁהוֹת בִּימֵי הַפֶּסַח סְמוּךְ לְמַטַּת חוֹלָה הַשׁוֹכֵב עַל עֶרֶשׁ דָּוִי, הַרּוּפָא הַבֵּיא רְפוּאָה הַמְכִילָה חֲמִץ עֲבוּר הַחוֹלָה, אֲךָ הִלָּה מֵאֵן לְהַכְנִיס אֶת חֲמִץ לְפִיו, בְּנֵי הַבַּיִת שֶׁחֲשָׁשׁוּ לְשִׁלּוּם וְקִירָם הַכְּרִיחוּהוּ, וְהַכְּנִיסוּ אֶת הַתְּרוּפָה לְפִיו כְּדַבֵּר הַרּוּפָא.

עבר זְמַן מוּעֵט וְהַחוֹלָה הִלָּךְ לְעוֹלָמוֹ, כְּשֶׁהַגִּיעַ לְפָנַי בַּיִת דָּוִי שֶׁל מַעְלָה, הַחֵלּוּ לְדוֹן אוֹתוֹ עַל שְׂאֶכֶל חֲמִץ בְּפֶסַח, אֲךָ הָאִישׁ הַתְּגוּנָן וְאָמַר, "הֲלֹא בְּנֵי בַיִתִּי הַכְּרִיחוּנִי עַל כְּהָ, אֲנִי לֹא רְצִיתִי לְאֶכֶל", וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁעֲלִיו לְהַבִּיא עֲדִים עַל הַדְּבָר.

מאחר וְכָל הַנוֹכַחִים מִבְּנֵי הַבַּיִת הֵנָּם קְרוֹבִים וּפְסוּלוֹים לְעֵדוֹת, וְאוֹתוֹ עֵנִי הִיָּה הַיְחָדִד שֶׁכָּשֶׁר וְיִכּוֹל לְהַעִיד, בְּאֵלֵינוּ הַנְּפֹטֵר בְּחֵלוּם וּמְסָר לוֹ אֶת הַדְּבָרִים, וּבִקְשׁוּ שְׂבֹא לְהַעִיד עֲבוּרוֹ לְפָנַי בַּיִת דָּוִי שֶׁל מַעְלָה.

בתחלה לֹא שָׁם לְבוֹ לְדַבֵּר, אֲךָ מִשְׁחֻזַּר הַדְּבָר עַל עֲצָמוֹ וְהַנְּפֹטֵר הַגִּיעַ אֵלָיו עִם בְּקִשְׁתּוֹ שׁוּב וְשׁוּב בְּחֵלוּם, הִלָּךְ הִיָּהוּדִי לְרַב הַעִיר יֵאֵס, הוּא **רבי אהרן מט"ה טויבט** זצ"ל בַּעַל **קרני ראם ושו"ת תועפות ראם**, וְסִפֵּר אֶת תַּכְּוֹן הַדְּבָרִים.

אמר לוֹ הַרַב, "אֵתָה אֵינְךָ מְחִיב לְמַסֵּר נֶפֶשְׁךָ עֲבוּר אוֹתָהּ עֵדוֹת, אֵם יְבֹא אֵלֶיךָ הַנְּפֹטֵר פַּעַם נּוֹסֶפֶת אָמַר לוֹ כִּי הַרַב פֶּסַק שְׂאֵינְךָ מְחִיב, וְאֵם יִצִּיק לָךְ, אָמַר לוֹ שְׂאֶכְנִיס אוֹתוֹ בְּשִׁלְשׁ הָאוֹתִיּוֹת".

בלילה כְּשֶׁבָּא אֵלָיו הַנְּפֹטֵר פַּעַם נּוֹסֶפֶת עֲנָה לוֹ הַעֲנִי כְּדַבְּרֵי הַרַב, אֲךָ הַנְּפֹטֵר הוֹסִיף וּבִקְשׁוּ, מֵאַחַר וְהַרַה"ק **רבי שלום מבעלזא** זיע"א הוּא בֵּין הַיּוֹשְׁבִים בְּבַיִת דָּוִי שֶׁל מַעְלָה, שִׁיִּסַּע אֵלָיו וְיִמְסֵר לוֹ אֶת הַעֵדוֹת.

החלום הַתְּפָרֶסֶם בְּרַחֲבֵי יֵאֵס, וּבְנֵי עִירוֹ שִׁמְחוּ לְהִיּוֹת לוֹ לְעֶזֶר וּלְהַלְוֹת לוֹ מַעוֹת לְצָרְכֵי הַנְּסִיעָה הָאֲרַכָּה וְהַיְקָרָה, רַק לְצַרְף הַנְּפֹטֵר הַגִּיעַ לְבַעֲלָזָא אֵל הַרַבִּי, לְמַסֵּר אֶת הַעֵדוֹת כְּאֲשֶׁר הַתְּבַקֵּשׁ, אֲךָ מַעֲבָר לְכָף אֵין לוֹ מֵהַ לְהַשְׁתַּהוֹת בְּבַעֲלָזָא, כִּי הוּא אֵינוֹ נּוֹסַע לְצַדִּיקִים. (וַחֲיוֹן ע"ו)

ישמרתם את המצות (יב יז)

כשהגיע הַרַה"ק הַבַּיִת **ישראל** זיע"א לְאֶפּוֹת מְצוֹת מְצוּהָ בְּעֶרֶב פֶּסַח, נִגַּשׁ אֵלָיו הַפּוֹעֵל שֶׁהַתְּעַסֵּק בְּגַבּוֹל הַעֵסָה וְהַרְאָהוּ שִׁדְדֵי נְקִיּוֹת וְרַחוּצוֹת לְמַשְׁעִי.

דעתו שֶׁל הַרַבִּי לֹא נִחָה בְּכָף, וְהוּא שְׂאֵל אוֹתוֹ בְּנִימָה אֶבְהִית, "הֵאֵם גַּם לְכָף

מִרְמָזוּ עַל הַיֵּצֵר הָרָע, וְהַזְהִירָה הַתּוֹרָה שֶׁחֲלִילָה לֹא יִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ בַּעַת אֲכִילַת קֶרֶב הַפֶּסַח וְכַזִּית מִצָּה. (טרפי חודש)

וְהָיָה לָךְ לָאוֹת עַל יָדְךָ וְלִזְכוּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ כִּי בְּיַד חֻזְקָה הוֹצֵאתָ ה' מִמִּצְרַיִם (יג ט)

בְּשִׁעָה שֶׁבִקֵּר הַקִּיסָר פְּרָאנֶץ יוֹזֵף אֶצֶל כָּל הַעַדוֹת בְּעִיר קָרְאָקָא, הִגִּיעַ עִם פְּמִלְתּוֹ גַּם לְבֵית הַכְּנֶסֶת הַמְּרֻכָּזִי, בּוֹ קָבַל אֶת פְּנֵיו רַבָּה שֶׁל קָרְאָקָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן סוֹפֵר זצ"ל, שְׂאֵלוּהוּ אֲנִשֵׁי פְּמִלְתֵּי הַמְּלָךְ, הֵיטְכוּ שָׂאִין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת תְּמוּנָה שֶׁל הַקִּיסָר עַל הַכֶּתֶל הָרִאשִׁי, כְּאִשֶּׁר בִּשְׂאֵר בְּתֵי הַתְּפִלוֹת.

הַשִּׁיב רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּבַרְבֵּי בְּרַכְתּוֹ וְאָמַר, "אֲנַחְנוּ הַיְהוּדִים שׁוֹמְרֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת, מְנִיחִים תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, כְּדֵי לְהַזְכִּיר אֶת הָאוֹת שֵׁשׁ בְּיַמֵּינוּ לְבֵין הַקֶּב"ה, אֲךָ בְּשִׁבְתֵּי לֹא מְנִיחִים תְּפִלִּין, מְכִינִין שְׁיֹם הַשִּׁבְתֵּי עֲצָמוֹ הוּא אוֹת. כְּמוֹ כּוֹ, אִם זְכִינוּ שֶׁהַמְּלָךְ בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ נִמְצָא בְּיַמֵּינוּ, אֵין צָרָךְ בָּאוֹת וּתְמוּנָה שֶׁנִּזְכְּרָהוּ." (עולמו של אבא)

וְהָיָה לָאוֹת עַל יְדְכָה וְלִטּוֹטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בַחֲזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם (יג טז)

כְּבָר מִימֵי נְעוּרָיו, שָׁם לוֹ הִרְה"ק רַבִּי יִשְׂרָאֵל אֲבִיחַצִּירָא זִיע"א הִבְנִיב סָאֵלִי לְמִטְרָה לְהִיּוֹת כָּל מַעֲשָׂיו סְתוּמִים וְחֲתוּמִים מַעֲיו כָּל בְּרִיָּה, לְשִׁמּוֹר לַעֲשׂוֹת וּלְקַבֵּל אֶת דְּבָרֵי תוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה בְּהַצְנַע לְכַת, אֶפְלוּ מִמּוֹר אֲבִיו וּבְנֵי בֵיתוֹ.

בְּהִיוֹתוֹ בְּגִיל שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה, בְּעָרָה בְּקָרְבוֹ אִשׁ הַשְׁתוֹקֵקוֹת לְהַנִּיחַ גַּם תְּפִלִּין דְּרַבְּנּוֹ תַּם, סוֹפֵר סֵת"ם צְדִיק חֲסִיד וִירָא אֲלֵקִים הָיָה בְּתַאפִּילֵּלָתָהּ, וְהוּא הַמְּתִיק סוּד עִמּוֹ לְהַכִּין עֲבוּרוֹ תְּפִלִּין דְּרַבְּנּוֹ תַּם, בְּתַנְאֵי קוּדִם לְמַעֲשָׂה שְׂאָף בְּרִיָּה לֹא תִדַּע.

בְּיָוִם שֶׁקָּבַל אֶת הַתְּפִלִּין מִיַּד הַסוֹפֵר וְהִנְיָחָם, קָרָא לוֹ אֲבִיו הִרְה"ק רַבִּי מִסְעוּד אֲבִיחַצִּירָא זִיע"א בְּאֶפֶן פְּתוּאֹמִי וְאָמַר, "בְּנֵי, הַלִּילָה נִגְלָה אֵלַי בְּחִלּוֹם מוֹר אֲבִי הִרְה"ק רַבִּי יַעֲקֹב זִיע"א וְאָמַר לִי, "בְּנֵי רַבִּי יִשְׂרָאֵל כְּבָר רָאִיו וְהִגִּינוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין דְּרַבְּנּוֹ תַּם, עַל כּוֹ לֹךְ וְהַזְמַן לָךְ תְּפִלִּין דְּרַבְּנּוֹ תַּם."

עֲנָהוּ רַבִּי יִשְׂרָאֵל בְּעֲנָהוּ, "הֵם כְּבָר מוֹכְנִים אֶצְלִי, וְהִנְחַתִּים הַיּוֹם בְּבִקְרָה", שְׂמַח רַבִּי מִסְעוּד עַל דְּבַר הַחִלּוֹם וּפְתוּרוֹ, וְעָרַף סְעוּדַת מִצְוָה לְכַנּוֹ לְהַגִּיל הַנְּחַת תְּפִלִּין דְּרַבְּנּוֹ תַּם. (תולדות הבבא סאלי)

יִתְרָה וּבְשִׁמְחָה גְּדוּלָה לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה שֶׁנִּצְטוּוּ, אָמְרוּ, עַכְשָׁנוּ הַזְּמַן הַמְּכַשֵּׁר בְּיִתְרָה שְׁגָם אֲנַחְנוּ נִמְהַר חִישׁ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח, כִּי אִם נַחֲכָה עַד אֲשֶׁר יִגְמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח, יָבוֹאוּ כָּלֵם לְרָאוֹת עֲבוּדְתָנוּ וְהַדְּחִק יִהְיֶה גְּדוּל מָאֵד, אִזּוֹ לֹא נוֹכַל לְכוֹן יָפָה". (מאיר עיני ישרים)

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֶסֶת הַפֶּסַח כֹּל בֶּן נָכָר לֹא יֹאכַל בוֹ (יב מג)

רַבּוֹת הַתְּרִיעַ הִרְה"ק הָאֲמֵרֵי חַיִּים מוֹזִיזְנִיץ זִיע"א מְפַנֵּי תַחְבּוּלוֹת הַיֵּצֵר הָרָע, אֲשֶׁר רְצוֹנוֹ לְהַתְּחַבֵּר אֶל הָאָדָם גַּם בַּעַת לְמוּדוֹ וּבְתוֹרָתוֹ, לְלַמֵּד עִמּוֹ בְּשִׁתְּפוּת וְכֵן בְּתַפְלָה, לְהַחֲדִיר בְּלִבּוֹ גֵּאוּנָה הַתְּנַשְׂאוֹת וּנְבָהוּת הַלֵּב, בְּתוֹרָתוֹ וּבְתַפְלָתוֹ.

בְּהַקְשֵׁר לְכָר סֵפֶר, בְּהִיוֹת הִרְה"ק רַבִּי לױ יִצְחָק מְבַרְדִּיטְשׁוֹב זִיע"א אֲבִרָךְ סְמוּךְ עַל שְׁלַחַן חוֹתְנּוֹ, קָנָה הַחוֹתֵן עֲבוּרוֹ אֶת הַכַּבּוּד לּוֹמֵר לְפָנָי הַתְּבָה אֶת פְּסוּקֵי 'אַתָּה הָרִאשֶׁת' בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה.

רַבִּי לױ יִצְחָק נִגַּשׁ אֶל הָעַמּוּד וּלְקַח אֶת הַטְּלִית בְּיָדוֹ, אֲךָ מִיַּד הַנִּיחָה, אַחֵר לְקַח שׁוֹב אֶת הַטְּלִית, וְשׁוֹב הַחֲזִירָה וְהַנִּיחָה עַל מְקוּמָהּ, כִּי עָשָׂה מִסְפֵּר פְּעֻמִּים, לְבַסּוֹף לֹא אָבָה לְלַכֵּת לּוֹמֵר 'אַתָּה הָרִאשֶׁת' לְפָנָי הָעַמּוּד כְּשֶׁהוּא מְזַדְּעֵק, "אִם אַתָּה חֲסִיד וְאַתָּה יָרָא שְׁמַיִם, אֲמַר אַתָּה 'אַתָּה הָרִאשֶׁת'".

הַתְּנַהֲגוֹת מוֹזְרָה זוֹ הִיְתָה לְפָלָא בְּעֵינֵי הַנוֹכְחִים, חוֹתְנּוֹ שֶׁל רַבִּי לױ יִצְחָק נִעְלַב וְהַתְּבִישׁ בְּמַעֲשֵׂי חֲתָנּוֹ, לְאַחַר מִכָּן כְּשֶׁשָּׁבוּ לְבֵית הַחוֹתֵן שָׁאֵל אֶת חֲתָנּוֹ בְּרַגְזָה, "מַדּוּעַ לֹא יִרְדַּתְּ לְפָנָי הַתְּבָה בְּאַתָּה הָרִאשֶׁת'".

הַשִּׁיבוּ רַבִּי לױ יִצְחָק, "לְפָנָי שֶׁהִלַּכְתִּי אֶל הָעַמּוּד, בָּא אֵלַי הַיֵּצֵר הָרָע וּבִקְשָׁנִי, אֲנִי רוֹצֵה לּוֹמֵר 'אַתָּה הָרִאשֶׁת' עִמָּךְ בִּיחַד, שְׂאֵלְתִּי, אֵיזָה קֶשֶׁר יֵשׁ בְּיַמֵּינוּ, מֵה לִי וְלָךְ, וְהוּא הִשִּׁיב לִי שֶׁהוּא חֲבָרִי וִירָא שְׁמַיִם כְּמוֹתִי, עֲנִיתִי לוֹ, הִרִי אֲנִי יִשְׁבַּתִּי אֶצֶל רַבִּי, הִרְה"ק רַבִּי זֵב עֲבֵר מִמְּעוּזֵיטְשׁ זִיע"א, וְהוּא עָנָה, גַּם אֲנִי עִמָּךְ יִשְׁבַּתִּי שָׁם.

אֲמַרְתִּי לוֹ, אֲנִי חֲסִיד, וְהוּא הִשִּׁיב לִי גַּם אֲנִי חֲסִיד וְגַם עָנּוּ, כִּי הַתּוֹכַחְתִּי עִמּוֹ עוֹד וְעוֹד, לְבַסּוֹף אֲמַרְתִּי, אִם כּוֹ, אֲמַר אַתָּה לְפָנָי הַתְּבָה, עִמָּךְ יַחַד אֲנִי רוֹצֵה לּוֹמֵר 'אַתָּה הָרִאשֶׁת', הַנְּחַתִּי אֶת הַטְּלִית וְשִׁבַּתִּי לְמְקוּמִי.

עַל פִּי עֲבָדָה זוֹ בְּאֵר הָאֲמֵרֵי חַיִּים אֶת הַכְּתוּב הַנֶּאֱמָר בְּמִצְוֹת אֲכִילַת קֶרֶב הַפֶּסַח, 'כֹּל בֶּן נָכָר לֹא יֹאכַל בוֹ, 'בֶּן נָכָר'

וְהַתְּרוּמּוֹת עֲצוּמָה וְהַפְּכָתִי לְאָדָם אַחֵר מִמֶּשׁ, עַד סוֹף הַסֵּדֶר לְאַחַר חִצּוֹת, בְּסִיוֹם הַסֵּדֶר לֹא הִיְתִיתִי מְסֻגָּל לְלַכֵּת לִישׁוֹ, נִשְׁאֲרִיתִי עַר כָּל הַלִּילָה וְעַסְקֵתִי בְּסִפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּזוֹ הַרְגֵּשָׁה שֶׁל קֶרֶב אֲלֵקִים לֹא הִיְתָה לִי מִיּוֹם עֲמַדִּי עַל דַּעְתִּי.

בְּתַחֲלָה חֲשַׁבְתִּי שֶׁהַרְגֵּשָׁה מְרוּמַמַּת כְּזוֹ שִׁיכַת רַק לְלִיל הַסֵּדֶר, אֲךָ גַּם לְמַחְרַת בְּבִקְרָה בְּמִשְׁךְ כָּל הַיּוֹם הַמְּשַׁכְּתִי לְהַרְגִישׁ אוֹתוֹ טַעַם נִפְלָא שֶׁל קֶרֶב אֲלֵקִים, בְּיָוִם טוֹב אַחֵר הַצְּהָרִים חֲשַׁבְתִּי לְנַפְשִׁי, מִי יוֹדַע אִם הַהַרְגֵּשָׁה תִּמְשָׁךְ, אוֹלֵי הַתְּחוּשׁוֹת הַיְקָרוֹת שִׁיכּוֹת רַק לְיּוֹם הַחַג הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח.

לְשִׁמְחַתִּי גַּם לְמַחְרַת בְּחַל הַמוֹעֵד הַהַרְגֵּשׁוֹת הַנִּעְלָוֹת הַמְּשִׁיכּוֹ לְקוֹן בִּי, עַד כְּדֵי שֶׁבְּמִשְׁךְ כָּל חַל הַמוֹעֵד לֹא הִיְתִיתִי מְסֻגָּל לְהַתְּנַתֵּק מִהַגְּמָרָא, לֹא עַסְקֵתִי בְּדַבָּר אַחֵר מְלַבֵּד קֶרֶב אֲלֵקִים.

כְּשֶׁהִסְתֵּיִם הַחַג עָלְתָה בְּלִבִּי מַחְשָׁבָה שֶׁל צַעַר עַד שֶׁבְּכִיתִי, כְּזֶה יוֹם טוֹב נִפְלָא הָיָה לִי, וְמָה יִהְיֶה מֵהַיּוֹם וְאֵילָף, חֲשַׁשְׁתִּי לְהַפְרֵד מִהַפְּנִימִיּוֹת וּמֵהָאוֹר הַמְּפָלָא שֶׁל יְמוֹת הַחַג שֶׁעֲבָרוּ עָלַי.

בְּשִׁנָּה הַהִיא חַל יוֹם שִׁבְתֵּי קִדְשׁ אַחֵר אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח, הַתְּחַזְּקֵתִי בְּעֲצָמֵי וְחֲשַׁבְתִּי, מִחֵר תְּחוּל שִׁבְתֵּי קִדְשׁ, וְהִלָּא שִׁבְתֵּי מְקֻדְשֵׁת יוֹתֵר מִיּוֹם טוֹב, שֶׁהִרִי בְּשִׁבְתֵּי נֶאֱמַר 'וְקֻדְשָׁתוֹ מִכָּל הַיָּמִים', אוֹתָהּ שִׁבְתֵּי חֲשַׁתִּי לְרִאשׁוֹנָה אֶת טַעְמָה שֶׁל שִׁבְתֵּי קִדְשׁ, לְרִאשׁוֹנָה הַבְּנִיתִי אֶת מְהוּתָהּ.

מָאֵז הַחֲלָה כָּל גְּלִיתִי, אִם יֵשׁ לִי מִשְׁהוֹ הַיּוֹם, זֶה הַכֹּל מִכְּפָה שֶׁל מִצְוָה אַחַת דְּרַבְּנּוֹ שֶׁנֶּאֱחָזְתִּי בָּהּ וְקִיַּמְתִּי אוֹתָהּ בְּמִסִּירוֹת נִפְשִׁי", סִיִּם הִרְבַּ פִּינְקוּס אֶת סִפּוּרוֹ הָאִישִׁי בְּזִכּוֹת הַקְּפָדָה עַל הַמִּצְוֹת, עַל הַפְּרֻטִּים הַנְּרָאִים קָלִים לְכַאוֹרָה, צְמַח הִרְבַּ פִּינְקוּס שִׁזְקָה אֶת הַדּוֹר. (תפארת שמסון)

וַיִּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאִשֶּׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כֵּן עָשׂוּ (יב נח)

בְּרִשְׁתִּי, מֵהוּ כֵּן עָשׂוּ, אֲךָ מִשְׁה וְאַהֲרֹן כֵּן עָשׂוּ.

שְׁמַעְתִּי מִפִּי חֲסִיד וְתִיק וְנֶאֱמַר שֶׁשְּׂמַע בְּעֲצָמוֹ מִפִּי הִרְה"ק הַבֵּית יִשְׂרָאֵל זִיע"א שְׂאֵמַר, "חֲסִידִים רְגִילִים לְעַמֵּד צְפוּפִים וְדוּחֻקִּים, כְּדֵי לְרָאוֹת כִּי צִדַּד הַרְבִּי עוֹשֶׂה עֲבוּדָתוֹ, עֲבוּדַת הַשָּׁם, הַדְּחִק בְּזַמְנִים אֵלוֹ גְּדוּל מָאֵד.

מִשְׁה וְאַהֲרֹן הָיוּ שְׁנֵי צְדִיקֵי וּמְנַהֲיֵי הַדּוֹר, כְּשֶׁרָאוּ כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בְּזָרִיזוֹת

פרשת בא

לא יאונה לצדיק כל און

בעיירה קריסלבה, זו הסמוכה לעיר דווינסק הידועה, התקיימה קהילה יהודית קטנה שבמרכזה קבוצה חשובה של יראים ושלמים הנמנים על קהילות החסידים. היו זמנים שגם רבני העיירה היו חסידים מובהקים. אחד מאותם חסידים ואנשי מעשה שהתגוררו בקריסלבה היה החסיד המפורסם רבי ישעיה קריסלאווער, שהיה מגדולי חסידיו ומקושריו של האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש, רבי דוב בער שניאורסון זיע"א, בנו של האדמו"ר הזקן בעל התניא והשולחן ערוך זיע"א.

נקל לשער את אכזבתו של רבי ישעיה, החסיד המובהק, כשנודע לו שרבו הגדול האדמו"ר האמצעי הגיע לעירו קריסלבה, ואף בחר להתאכסן בביתו, ואילו הוא עצמו לא היה שם. כמי שיסודות החסידות היו נהירים לו, ידע רבי ישעיה כי הכל הוא בהשגחה פרטית ומכוונת, וכי משמי מרומים סובבו שבאותם הימים הוא לא יהיה בעירו עקב אילוצים שונים, וכך לא היה יכול להשתתף באירוחו של רבו ובקבלת פניו, אולם אכזבתו מההפסד הרוחני הייתה רבה. משעמדו על פתח הבית ואשתו של רבי ישעיה ראתה את האורחים החשובים שהגיעו אל מעונם, היא פתחה את הדלתות לרווחה, הזמינה את האדמו"ר האמצעי ופמלייתו המצומצמת להיכנס פנימה, והודיעה להם כי הבית כולו נתון לאירוחם המלא על הצד היותר טוב.

במהירות רבה פנתה בעלת הבית והתקינה חדרים נאים עבור האדמו"ר האמצעי ומלוויו. את הסלון הגדול והמרווח פינתה מחפצים מיותרים, והכשירה אותו לשמש כבית הכנסת וכבית המדרש, כאולם שבו ייערכו התפילות וההתוועדויות, ואף הוסיפה חדר צדדי שבו יוכל הרבי לקבל את קהל החסידים ל'יחידות', לבקשת עצה ולקבלת ברכה בכל מעשי ידיהם. היא גם מיהרה להודיע לגבאי כי תיכף ומיד תכין ארוחה משובחת לכבודו של האדמו"ר האמצעי ומלוויו. אשת חיל הייתה אשתו של רבי ישעיה וכוחה רב מאוד במלאכות הבישול והאפייה. מנהלת הייתה כמין 'קייטרינג' קטן שבו נתנה שירותי הסעדה לכל דורש. לא רק יהודים היו נהנים ממאכליה הטובים, אלא גם כאלו שאינם בני ברית. השם הטוב למאכלים היהודיים

שיצאו ממטבחה יצא לתפארת גם בעיירות הסמוכות, ובעלי יכולת מבין העשירים הגויים היו מזמינים אצלה ממאכליה המשובחים.

אדהכי והכי פשטה השמועה בעיירה כי צדיק בא לעיר, ומכל קצוות העיירה נהרו החסידים לקבל ברכת שלום מהרבי. דרכו של אדמו"ר האמצעי הייתה בבחינת "רחובות הנהר", דברי תורתו ומאמרי דברי אלוקים חיים היו באופן של הרחבת הביאור ואריכות ההסבר. אמירת דברי החסידות של האדמו"ר האמצעי הייתה שלא בדרך הטבע, כיון שהיה מרבה באמירתם ובכל פעם היה המאמר יכול להימשך כמה וכמה שעות, והיו מקרים שהשומעים מוחם היה קטן מלהכיל את רוב השפע, ואילו הרבי לא התעייף כלל.

גם בהיותו בקריסלבה, מיד כשבאו החסידים אל בית האכסניה במעונו של רבי ישעיה, יצא הרבי אל הסלון המרווח והחל באמירת דא"ת. על אף שבשעת אמירת דברי תורתו היה שורר שקט מוחלט, מכל מקום מפעם לפעם היה רגיל הרבי 'להשקוט' כביכול את הציבור, בקריאות חוזרות ונשנות: הס, והיה נכדו האדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש זיע"א מסביר שהיה זה כדי להשקיט את נביעת המוחין שלו ששפעו דברי תורה לרוב. גם בזו הפעם התארכו הדברים מאוד. האדמו"ר האמצעי ישב עם החסידים והשפיע להם שפע רב מעומק תורת החסידות, מים חיים ממעינים הנובע של רבותינו הקדושים הבעל שם טוב והאדמו"ר הזקן. במשך שעות ארוכות דרש הרבי וציבור הנוכחים שתה את הדברים הנפלאים בצמא רב.

במשך כל אותו זמן הייתה בעלת הבית, אשתו של רבי ישעיה, יושבת וממתנת במטבח, מחכה לסוף התוועדות הרבי עם חסידיו, מצפה שהרבי ייכנס לחדרו והיא תוכל להגיש את סעודת הערב עליה טרחה זמן רב. השעות חלפו, ובעלת הבית, שכבר לא הייתה צעירה לימים, הרגישה כי שמורות עיניה נעצמות ואין היא יכולה עוד, פרשה לשנת הלילה, מתוך כוונה שהמשמש בקודש של הרבי הוא כבר יגיש את האוכל כראוי.

אחד מפמליית הרבי היה הרב החסיד המפורסם רבי יעקב בכרך, שהיה מכונה בשם "יעקיל קאדניר", על שם עיירת הולדתו 'קידאן'. רבי יעקב היה תלמיד ישיבת וולוז'ין, וכשנמשכה נפשו אל תורת החסידות, היה

מחסידיו המובהקים של האדמו"ר האמצעי ואף הצטרף אליו במסעו לעיירת קריסלבה. בבוקר השכם קם רבי יעקב משנתו הקצרה כדי להתכונן כראוי לעבודת תפילת שחרית. כדרכם של חסידים הראשונים היה מהלך הלוח ושוב בפרוזדור הבית כשהוא מעשן את מקטרתו ('לולקא ציבער'), וראשו תפוס במחשבות על דברי החסידות שנשמעו אמש מפי הרבי.

תחילה נטה רבי יעקב להתעלם מהקולות ששמע, אולם מרגע לרגע הם התגברו יותר ויותר. הייתה זו בעלת הבית, אשתו של רבי ישעיה, שהייתה בוכה ומייללת בקולי קולות, באין הפוגות. עוצמת הבכיות הייתה כאילו אירע זה עתה אסון גדול או שמא בשורה נוראה הגיעה לידיעתה. רבי יעקב הרגיש חובה בנפשו לעזור והוא פנה אל בעלת הבית לשאול אותה: מה אירע שהיא בוכה עד כדי כך.

רק לאחר שידולים רבים הסכימה אשתו של רבי ישעיה לספר את אשר על ליבה: איך לא אבכה ואזעק על הרעה האיומה שהגיעה בגללי לרבינו הקדוש. הנה זיכה אותי השי"ת שהרבי יבוא לשכון כבוד בצל קורתנו, ועתה נעשתה הרעה הגדולה לאלוקים כי בשלי נכשל הרבי באכילת נבילות וטריפות רחמנא ליצלן.

לא הצליח רבי יעקב להבין את כוונת בעלת הבית, מה עניין נבילות וטריפות לכאן, עד שהיא נענתה והסבירה: הלא תדע כי נוהגת אני לבשל מיני תבשילים לכל דורש ומבקש, ומבישולים אלו אני מוצאת את פרנסתי. דרכם של הגויים המבקשים שאבשל להם היא שהם מביאים איתם את העופות בתוך קדירות משלהם, ואני זו שמתבלת אותם ונותנת בהם טעם לשבח בבישול ארוך, וכשהקדירה מוכנה הם באים ולוקחים אותה. כך מעדיפים הגויים שאטפל בעופות שהם מביאים ואכין אותם לאכילה, מאחר ואין הם זקוקים לעופות שנשחטו כדת וכדין, הומלחו והוכשרו, שמחירים יקר יותר כמובן.

גם הלילה העמדתי קדירה רבתית עבור אחד משרי המלוכה שהגיע למלון אורחים סמוך ונפשו חשקה במאכלים מבושלים כהוגן. הכנתי עבורו סיר מלא בעופות של טריפה, העמדתי אותה על כירה מיוחדת העשויה בשביל הגויים, כדי שיוכל לבוא בבוקרו של יום ולקחת את הסיר עימו.

ואילו בצד השני של המטבח, מצויה הכירה שבה אני מבשלת עבור משפחתי

שבאמת היו שני הדברים: היינו מצד שנפל במחשבתו הדין מטרפות נזכר להסתכל, ומצד שהיה אהוב ונחמד למעלה חסו על קדושתו הטהורה והפילו במחשבתו את הדין בהלכות טריפות כדי שיזכור להסתכל בהכף."

על הפסוק (שמות יב ז'): **וְשַׁמְרֶתֶם אֶת הַמִּצְוֹת כִּי בְעֵצָם הַיּוֹם הִזָּה הוּצְאתִי אֶת צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְשַׁמְרֶתֶם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם**, כתב הגאון החיד"א זצ"ל בספרו 'דבש לפי' (מע' ח אות יח): הנזהר בפסח מחמץ בכל שהוא - מובטח לו שלא יחטא כל השנה, כן כתבו גורי האר"י זצ"ל. וזה רמז 'שמרתם את המצות' וקרי 'ושמרתם את המצוות' כמו שאמרו ז"ל. ורמז שאם שמרתם את המצוות שמירה מעליא, כהלכות הפסח, אז תהיו בטוחים 'שמרתם את המצוות' לבלתי תחטאו.

וכיוצא בזה, על הפסוק (שמות יג י'): **וְשַׁמְרֶתָ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֵדַת מִיָּמִים יְמִימָה**, כתב הרה"ק הפנים יפות זיע"א: רמז בזה מה שכתב האר"י ז"ל, שהנשמר מחמץ בפסח יועיל לנפשו כל השנה להשמר מחטא, הרי שגדולה מצוה זו שהרי אמרו חז"ל (סוטה כא.) מצוה בעידנא דעסיק ביה מציל מן החטא, והמצוה הזאת היא מאירה עיני הנשמה להשמר מן החטא כל השנה, וזהו שאמר 'ושמרת' שהוא לשון קיום, שהמצוה הזאת מתקיימת באדם מימים ימימה כדפירש רש"י משנה לשנה.

וידועה קושית העולם על דברי רבותינו בעל התוספות אשר קבעו במה שאמרו (גיטין ז.) שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, שאין זה 'אלא גבי מידי דאכילה דגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור', ולכאורה, כיון דעל כל פנים במידי דאכילה מובטחים הצדיקים שלא יכשלו, הרי שבוודאי לא יכשלו במשהו חמץ בפסח, ואם כן, לפי הבטחת האר"י ז"ל דכל הנזהר במשהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה, נמצא שלמעשה בכל דבר חטא אין תקלה באה לצדיקים, ומדוע כתבו התוספות שאין זה אלא במידי דאכילה.

אמנם בשו"ת תירוש ויצהר (סי' לט) שכתב לתרץ בשם האחרונים שגם כוונת האר"י ז"ל שהנזהר ממשוהו חמץ אינו חוטא, היינו שאינו חוטא במאכלות אסורות דווקא, וכאותו הטעם שכתבו בעלי התוספות שהוא גנאי לצדיק שיאכל דבר איסור.

הבשר מתוך הקדירה. אף עליה התבונן הרבי ואמר: אין רצוני לאכול את הבשר.

היות והופקד עלי לשמור על בריאותו של רבינו, המשיך המשמש בקודש ותיאר בפני רבי יעקב את סדר המאורעות, הוריתי היתר לעצמי ושאלתי: הרי הרבי לא אכל היום מאומה, ולא באו לפיו כי אם שתי כוסות תה. מדוע לא יאכל הרבי מתבשילים אלו שהכינה נוות ביתו של מארחנו רבי ישעיה.

חייך הרבי ואמר: לא זו בלבד שאין ברצוני לאכול מזה, אלא אף אתה לא תאכל מקדירה זו, לא מהמרק ולא מהבשר. כיוון ששמעתי את דבריו המפורשים של הרבי, נטלתי את הצלחת ושפכתי אותה חזרה אל הקדירה, והנה היא עומדת לפניך מלאה ושלמה כפי שהייתה.

שמח וטוב לב חזר רבי יעקב אל בעלת הבית ופייס אותה בדברים: תנוח דעתך כי רבינו הקדוש ביראת חטאו המופלגה ניצל, ואף הציל את המשמש בקודש יחד עמו מלאכול אפילו טיפה מתוך הקדירה האסורה. הנה היא עומדת שלמה ומלאה, מוכנה ומזומנת למוסרה לשר הגוי שהזמין אותה.

כשנודע הדבר במקלות החסידים, הרהיבו עוז כמה מגדולי החסידים ופנו אל האדמו"ר האמצעי בשאלה: ילמדנו רבינו, מהיכן היה ידוע לו שקדירת התבשיל היא טריפה, וכיצד על ידי ההסתכלות בכף החליט רבינו להתנזר מהמאכל?

האדמו"ר האמצעי שהיה ענוותן כהלל ומצניע לכת להסתיר את כוחו הגדול ולהלביש את המופתים שעשה בלבוש טבעי, נענה ואמר: "כמדומה לי שאתם סוברים שזהו מופת השגת הרוחניות, אך לא כן הוא הענין, כי המחשבות הנופלת לאדם פתאום לא באות לחינם, והנה בעת שלקחתי את הכף בידי נפל במחשבותי דין מענייני הלכות טריפות, ולכן לא רציתי לאכול מזה".

את הסיפור הזה העלה רבי יעקב קאדנר על הכתב בספרו 'סיפורים נוראים', והוא מסיים במילים הבאות: "והמשכיל יבין שאף אם כדבריו כן הוא, דבר גדול הוא יותר מאם שהיה בעצמו מבין שהוא טריפה, כי נראה איך שכבוד קדושתו חשוב וחביב למעלה. אבל באמת כאשר הכרנו קדושתו דבר נקל הוא אצל רום מעלתו להבין שזהו טריפה, ועוד אם לא הבין כי אם מצד המחשבה מה לו להסתכל שתי פעמים בהכף. וגם אם האמת שהבין רק מצד ההסתכלות ולא מצד המחשבה שנפלה כמו שאמר, גם זהו דבר שאי אפשר להעלות על הדעת שכבוד קדושתו יוציא מפיו הקדוש דבר שאינו כן. אך יובן

ועבור אורחיי היהודים. שם כמוכן הכל כשר ביתרון ההידור, ועל כירה זו העמדתי קדירה גדולה עם עופות עבור הרבי.

לתדהמתי, היום בבוקר התברר לי כי המשמש של הרבי טעה בין הסירים והחליף ביניהם. במקום לקחת את הסיר שהכנתי עבור הרבי ולהגיש מתוכו את האוכל, הוא לקח את הסיר של השר הגוי, ואילו הסיר של הרבי נותר עומד על מקומו, ויד לא נגעה בו. אללי לי, חזרה בעלת הבית ויבבה בקול, שחטא בא על ידי והכשלתי את הרבי במאכלות אסורות, ואנה אני באה.

כשמוע רבי יעקב את הדברים הללו, עמד משתומם ונפחד על המכשלה הגדולה אשר אירע. הוא החל לרעוד בכל גופו וארכובותיו נקשו זו בזו. רבי יעקב החליט שעליו לברר אצל המשמש בקודש מה אכן היה שם וכיצד אירעה הטעות שבשלה החליף בין הקדירות ולקח את הקדירה שהיו בה נבילות וטריפות.

כבר בהגיע רבי יעקב אל המשמש בקודש והוא מבוהל ונרעש עד מאוד, נבהל המשמש כנגדו ושאלהו: מדוע פניך רעות היום?! בקושי רב הצליח רבי יעקב לספר למשמש את כל אשר שמע מפיה של בעלת הבית, אלא שלהפתעתו הרבה, לא זו בלבד שהמשמש בקודש כלל לא נבהל אלא שגם חיוך רחב עלה על שפתיו והוא פתח ואמר: שוטה שבעולם, וכי אין אתה יודע ומכיר את מעלת וקדושת רבינו אשר עליו נאמר כי לא יאונה לצדיק כל און וכיצד יעלה בדעתך שרבינו יכשל בעוון נורא שכזה?!

לא הבין רבי יעקב את כוונתו עד שהמשמש בקודש נטל אותו בידו והוליכו אל החדר שבו ישב הרבי אמש כדי לסעוד את סעודת הערב, והנה הוא מראה לו שהקדירה מלאה עד תומה ולא נחסר מהתבשיל אפילו טיפה אחת.

תהה רבי יעקב ואמר: האמנם לא טעם הרבי מהתבשיל אפילו מעט?! נענה המשמש בקודש וסיפר: תאמין לי שאני מספר לך גופא דעובדא היכי הוה, ומעשה שהיה כך היה: כשרבינו סיים את ההתוועדות ועלה לחדרו, פניתי אל המטבח, נטלתי משם את הקדירה והעליתי אותה לחדרו. שם ערכתי את השולחן בלחם ומלח. הרבי נטל את ידיו וברך ברכת 'המוציא' על ככר לחם שהוכן לו.

מזגתי מרק מתוך הקדירה והגשתי את הצלחת לפניו. הרבי נטל את הכף, בחש במרק ואף העלה מעט ממנה, אולם לאחר שהתבונן בה שתי פעמים, נענה ואמר: אין רצוני לאכול את המרק. לא פציתי פה והבאתי לפני את

מלון ירוזן וזוזושם נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָרְאָה חֶזְקָה

חֶזְקָה דְאִזְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

כשמלמד בניו זוכה אף הוא להגיע לידיעת ה'

כרחו שילח את הקטנים יחד עם הגדולים, והתינוקות הללו זכו להיות הראשונים שהכירו את הבורא בקריעת ים סוף, כי הכל תלוי בחינוך הקטנים לתורה וליראת שמים. וכשהוציאנו ה' משם ציווה לספר וללמד לבנים והנכדים תורה ומצוות ואז יהיה קיום לבני ישראל בהיפך מעצת פרעה.

דוגמא אישית - מעיקרי מצות החינוך
הנביא אומר (ישעיה כז ו) 'הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה'. כתב לבאר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ע"ה, ששאל אביו זי"ע הלא כתוב (במדבר יז כג) 'והנה פרח מטה אהרן וגו' ויוצא פרח ויציץ ציץ' וגו', שהפירח קודם הוא לציץ. ומדוע כאן כתיב 'יציץ ופרח'. ותירץ על פי מה שכתב האר"י הקדוש ע"ה (ליקוטי תורה נצבים) בפסוק (דברים כט כח) 'הנסתרות לה' אלקינו, שאהבת ה' יתברך ויראתו צריך להיות רק לה' אלוקינו, כי האדם צריך להסתיר את עבודתו הפנימית, כדי שרק ה' היודע תעלומות לב ידע האמת, ושום אדם אחר לא ידע.

אך 'והנגלות' - מעשה המצוות צריך להיות בנגלה, לנו ולבנינו - כדי שילמדו הבנים. עד כאן דברי האר"י"ל בתוספת ביאור של הרה"ק מבעלזא. ממשיך רבי אהרן מבעלזא ואומר, וישנם אנשים אשר אינם משגיחים על הבנים שלהם ללמד אותם תורה ומצוות, והלא מוני המצוות אינם מונים לימוד התורה ולימוד הבנים לשתי מצוות, אלא במצות לימוד התורה הם מביאים המצוה של 'ושננתם לבניך'. וזאת, כי מצות לימוד התורה של האדם אינה נשלמת אלא כשלומד גם עם בניו. וזה הרמז בפסוק 'הבאים ישרש יעקב, כאשר רוצים להשריש קדושת יעקב אבינו בדורות הבאים. נצרך שיהיה 'ציץ' - האדם עצמו, כשהיה בבחינת 'ציץ' שהיא מדריגה מאוחרת מפרח, ומורה על מעשי הטובים ועבודת ה' יתברך שלו, אז יתקיים בו 'ופרח ישראל', שעל ידי שיראו בניו את מעשיו הטובים ילמדו ממנו ויעשו כמעשהו.

הבנים כי ידע שכל קיום בני ישראל תלוי בחינוך הילדים לתורה ולמצוות, ולכן ברוב רשעותו התנכל ביותר לתינוקות וגזר להפילם ביאור, שהרי אם אין גדיים אין תיישים (ב"ר מב ג), וזכו התינוקות שמן השמים הצילו אותם ודאגו לכל מחסורם בעודם בשדה, והם שהכירו את הקב"ה תחילה בקריעת ים סוף.

כן מוצאים אנו בדברי משה רבינו אל פרעה שהקדים הנערים לפני הזקנים 'בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו' (שמות י ט), וגם אז ביקש פרעה ברוב רשעותו למנוע מהם מללכת בדרכי אבותיהם, ואמר למשה 'לכו נא הגברים ועבדו את ה'', ואילו את הקטנים ביקש להשאיר במצרים ולמונעם מעבודת ה', עד שהכניע ה' את ליבו בכרות ועל

וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאֲזְנֵי בְנֶךָ וּבֶן בְּנֶךָ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלַתִּי בְּמִצְרַיִם וְאֶת אֶתְמִי אֲשֶׁר שָׂמַתִּי בְּכֶם וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' (י, ב).

המחנך בניו ומגדלם כראוי זוכה שיכנסו הדברים גם בלבו, ויוסיף גם להתעלות בעבודת ה', כמו שפירש בתולדות אדם להרה"ק ר' יהושע מאוסטרובצה ע"ה (בא ד"ה א"י ולמען) על הפסוק 'ולמען תספר באזני בנך וכן בנך' ומסיים 'וידעתם כי אני ה'', שעל ידי חינוך ולימוד הבנים גם האבות בעצמם יתעלו מעלה מעלה בידיעת ה'. כי ענין הידיעה רומז למידת הטהרה, וכפי חינוך הבנים לעבודת ה' זוכים לתוספת טהרה המקרבת את האדם לידיעת ה'.

עתיד כלל ישראל תלוי בחינוך הבנים
ואת זה רצה פרעה לבטל ולהפריע לחינוך

מִילְתָּא דְפְלִיאָה

כשעמל לספר לבניו ולהדריכם לעבודת ה' זוכה לאריכות ימים

וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאֲזְנֵי בְנֶךָ וּבֶן בְּנֶךָ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלַתִּי בְּמִצְרַיִם וְאֶת אֶתְמִי אֲשֶׁר שָׂמַתִּי בְּכֶם וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' (י, ב).

בדברי המסורה מצינו כי פעמיים כתוב בתורה 'ולמען', האחד כאן 'ולמען תספר באזני בנך וכן בנך וגו' וידעתם כי אני ה'', והשני 'ולמען תאריכו ימים על האדמה' (דברים יא ט), ולרמז בא שכפי מה שעמלים לספר נפלאות לצאצאים ולחנכם כראוי, כן זוכים לאריכות ימים ושנים.

ואפשר עוד להוסיף על פי דברי החתם סופר בתורת משה (כי תבוא ד"ה והותירך) שלכל אדם יש שליחות קצובה בעבודת ה', וכיון שהשלים שליחותו הרי הוא ראוי להסתלק מן העולם, אמנם אם הוא מחנך בנים ותלמידים לעבודת ה' אזי הוא זוכה לתוספת ימים ושנים כדי להוסיף וללמד, וזהו שכתוב (דברים ל ט) 'והותירך ה' אלהיך וגו' בפרי בטנך, שבזכות הבנים והתלמידים [כי גם התלמידים בכלל בנים] יזכה לתוספת ימים ושנות חיים. וכן כתב גם בפתוחי חותם (שבהקדמת שו"ת חתם סופר יו"ד) שמטעם זה רואים צדיקי הדורות שזוכים לאריכות ימים ושנים, אף שבדאי השלימו בנערותם כל שליחותם בעולם הזה, אמנם כיון שרבים צריכים להם ללמוד מהם תורה ויראת שמים על מאריכים שנותיהם בעולם לצורך לימוד תורה לרבים.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

אשת משה ובניו היחידים שלא היו ביציאת מצרים ולהם יש צורך לספר

הניסים הללו, שהרי משה עצמו הוא אשר עשה את האותות והמופתים והניסים האלה, והוא זה שנשלח אל פרעה מאת ה' שאמר לו איך לעשותם, והוא זה שדיבר עם הקב"ה ועם בני ישראל, כמו שנאמר (דברים ה ה) 'אנכי עומד בין ה' וביניכם'.

ובכלל זכה משה רבינו להגיע למדרגות והשגות גבוהות עד מאד, ואין אדם בעולם שזכה להגיע למדרגת משה רבינו, שדיבר עם ה' באספקלריא המאירה, והיה אמצעי בין הקב"ה ובין ישראל, וכמו שאמרו חז"ל (דב"ר יא ד) 'איש האלהים' מחציו ולמטה איש, מחציו ולמעלה אלהים. כי בחציו היה איש ושייך לתחתונים, ודיבר עם בני ישראל, ובחציו היה שייך לעליונים, אל הקב"ה, וכנאמר (שמות יח יט) 'היה אתה לעם מול האלקים', שהגיע משה רבינו לדרגה כזו עד כדי כך לעמוד מול האלקים. כך גם אמר עליו דוד המלך ע"ה בתהלים (סח יט) 'עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם', שפירש האלשיך שם, שזכה למדרגות גבוהות עד מאד שאין בן אנוש יכול להגיע אליהם כלל.

כשמשה יהיה המספר הראשון שפיע על כל הדורות אחריו ידיעת ה'

לכן רצה הקב"ה שמשה רבינו על כל מעלותיו יהיה המספר הראשון של ניסי ה' לבניו, וציווהו 'למען תספר', והוא יספר זאת בכל תוקף ועוז, בכח הגדול ביותר ששייך, ועל ידי זה יכניס כח המספר הראשון לכל הדורות, שבכל דור כאשר יספרו הניסים לאלו שלא יצאו ממצרים, ימצא בתוך הסיפור גם כוחו של משה רבינו שהיה הראשון שסיפר לבניו, וכח זה יעבור לבניהם ובני בניהם לכל הדורות, ועל ידי זה יוכלו כולם להגיע למדרגת 'ידיעתם כי אני ה'' בכל הדורות.

שהאריכו במדרשים שהיו כאלו שלא רצו לצאת ממצרים ומתו במכת חושך, שנאמר (שם יג יח) 'וחמושים עלו', ודרשו חז"ל (מכילתא מס' דפסחא פ"ב) אחד מחמשה או אחד מחמשים או פחות מזה, אבל על כל פנים לאחר מכת חושך, ביציאת מצרים, לא נותרו מבני ישראל אף אחד. נמצא שכל כלל ישראל יצאו ביציאת מצרים, ולהם הרי אין צורך לספר כי ראו כל הנסים והנפלאות בעיניהם.

מי הם אלו שלא היו ביציאת מצרים - צפורה אשת משה, ובניו - גרשום ואליעזר, שהיו במדין בעת יציאת מצרים, ולא יצאו יחד עם בני ישראל. רק לאחר יציאת מצרים באו למדבר יחד עם יתרו כדי להצטרף לבני ישראל, כנאמר (שמות יח ה) 'ויבוא יתרו וכו' ובניו ואשתו אל משה אל המדבר'. והם היחידים שיש צורך לספר להם את מעשי ה' ונפלאותיו במצרים. נמצא, כי היהודי הראשון שקיים מצוה זו של סיפור יציאת מצרים לבנים, הוא משה רבינו ע"ה.

בזה יובן מה שאמר הקב"ה למשה 'למען תספר באזני בנך ובן בנך', הכוונה שמשה יספר לבניו את הניסים שנעשו במצרים, כי הם הרי לא היו במצרים, וכפי שאכן עשה משה, כמו שנאמר (שם פסוק ח) 'ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים', שסיפר לחותנו ולבניו שבאו עמו, את כל הניסים שנעשו לישראל ביציאת מצרים.

משה רבינו - שראה יותר מכולם את נפלאות ה', יספר לבניו בהידור הרב ביותר

והייתה בזה כוונה מיוחדת שדווקא משה רבינו ע"ה יספר את האותות והמופתים שעשה עמו ה' ביציאת מצרים, כי כאשר יספר משה את הניסים אין זה ככל אדם שמספר את

ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתני אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה' (י, ב).

הקשה הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ע"ה, הפסוק פותח בלשון יחיד 'ולמען תספר' אך מסיים בלשון רבים 'וידעתם כי אני ה'' הרי הקב"ה מדבר עם משה רבינו ואומר לו 'למען תספר באזני בנך וגו' וידעתם כי אני ה'', היה לו לומר 'וידעת' בלשון יחיד. ואף שעל פי פשוטו הכוונה שכאשר תספר לבנך ובן בנך, אזי כולם יחד ידעו ידיעה זו, מכל מקום יש לעמוד על שינוי הלשון, שהתחיל בלשון יחיד והחליף דיבורו ללשון רבים.

יש לדקדק עוד שאמר 'למען תספר באזני בנך ובן בנך', לכאורה הרי בנים האלה היו במצרים, כי כולם יצאו ממצרים מקטן ועד גדול, כמו שאמר פרעה (שם פסוק יא) 'לכו נא הגברים וגו' כי אותה אתם מבקשים', ואמר לו משה רבינו 'בנערינו ובזקנינו נלך וכו' בצאננו ובבקרנו נלך', שלא ויתר משה רבינו על אף אדם מישראל [ואף הקדים את הנערים לפני הזקנים, כדי שתהיה יציאת מצרים בשלימות, כי כאשר הנערים הולכים קודם הזקנים, כלומר ימי הנעורים טובים והולכים הם עם ימי הזקנה, אזי הוא חג ושמחה, ועל כן אמר 'כי חג ה' לנו'], ואם כן למי צריך לספר דברים אלו. עוד יש לדקדק למה צריך לספר גם באזני בנך וגם באזני בן בנך, הרי כשיספר לבנו הוא יספר לבנו, כי כל אחד יספר לבנו אחריו.

מכח שאלות הללו מפרש הרה"ק מבעלזא ע"ה כי בעצם כל עם ישראל היו בגלות מצרים, כמו שנאמר (שם א א) 'ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו', שירד יעקב אבינו ע"ה למצרים עם כל בניו ובני ביתו, ואחר כך כאשר יצאו ממצרים, יצאו כל בני ישראל, כי לא נשאר במצרים עד אחד, וכמו

ראשית אומתנו במסירות נפש

אנו מחויבים למסור נפשותינו עליה, היו האבות מוכנים בכל עת למסור נפשם בעדה אחר שזה כל חיותם בעולם.

עבד ה' האמיתי נפטר מכל צרותיו

כאשר מקבל על עצמו עבדות שלימה כדרך אבותינו הקדושים הרי שזוכה להסיר מעליו מוטות עול הגלות. שכך אומרים בהלל (תהלים קטז טז) 'אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי'. ויש לפרש, כי לעתים באים על האדם מיני יסורים בכדי לעורר אותו לעבודת ה', ואם האדם מתעורר מעצמו לעבודתו יתברך שוב אין צורך להביא עליו יסורים.

[כמבואר באור החיים (דברים ד כט): כנגד העושה תשובה הגם שלא שמע קול נוגש, אמר 'ובקשתם משם את ה' אלהיך', שיתעוררו הלבבות לחיבת אלהיהם, 'ומצאת', והגם שיש בידך עבירות חמורות כאמור בסמוך 'ועבדתם שם אלהים אחרים' וגו' אף על פי כן פטורים אתם מהיסורין ודי לכם התשובה, והטעם 'כי תדרשנו בכל לבבך', שתשובה כזו היא תשובה שלימה בכל לב ובכל נפש].

ועל פי זה יתבאר לשון הכתוב 'אני עבדך בן אמתך', כי העבדים נחלקים לשני מינים, יש עבד שזה מקרוב הובא אל בית אדוניו ובכל שעה הוא מטכס עצה איך להימלט לחופשי. מאידך יש עבד שנולד לאימו שאף היא שפחה בבית האדון, וכיון שהוא בן שפחה ומשפחתו משפחת עבדים אינו חפץ כלל לצאת לחורין ובכל אשר יפנה שם עבד עליו.

בכך מבואר לשון הפסוק: מאחר ואני 'בן אמתך' כעבד בן עבדים אין בליבי שום מחשבה לפרוק מעלי עול העבדות, ואם כן 'פתחת למוסרי' כי אין עוד צורך לאסור ולקשור אותי במוסרות, וגם בלעדיהם לא אבקש להשתמט מעול עבדותו יתברך.

מצוות התורה, מאחר שבה הכניעו את כוח עבודה זרה של מצרים כמאמרם ז"ל (שמות רבה טז ב) 'משכו וקחו לכם' (שמות יב כא), כלומר משכו ידיכם מעבודת כוכבים, וקחו לכם צאן ושחטו אלהיהם של מצרים ועשו הפסח. והיינו כי עבודתם של מצריים היתה לטלה ובני ישראל שחטו אותו לנגד המצרים במסירות נפש, ומכוחה נכנסו בקבלת עול תרי"ג מצוות. רמז לדבר כי 'פסח' במילואו - פ"ה סמ"ך ח"ת עולה במספר תרי"ג, לרמז שכולל כל תרי"ג מצוות [פנים יפות (פר' בא יג ח), ובזה פירש שם את האמור בהגדה של פסח, שהבן הרשע שהפקיע עצמו ממצוות הפסח הרי כופר בעיקר והוציא עצמו מן הכלל, ופירש הדברים שהוציא עצמו ממצות הפסח שהיא כוללת כל המצוות ולכן הוא ככופר בעיקר. וראה עוד שם (פר' תולדות כו כח) שפירש על פי זה דברי יצחק אבינו 'ואוכל מכל', כי הגדי שהביא לפני יעקב אבינו היה כנגד קרבן פסח (פרקי דר"א פ"ב), וזהו 'ואוכל מכל' שהיה נכלל באכילתו כלל תרי"ג מצוות], וזהו גם הרמז בדברי חז"ל (זבחים פ"ה מ"ח) הפסח אינו נאכל אלא למנוייו, שיש למנות את ה'פסח' במילוי אותיותיו כדי לעמוד על סודו המכוון כנגד תרי"ג מצוות.

לפיכך כל הירא וחרד מה' יתברך וחפץ לעבדו עבודה תמה ונקיה בלב שלם ובנפש חפצה כעבד נאמן לפני אדונו וכבן המשרת לפני אביו, הרי הוא מקיים את כל מצוות ה' במסירות נפש כפי הטבוע בנפש כל יהודי, וזהו הלימוד מהאבות הקדושים אשר היו מקיימים כל מצוות תורה אפילו שלא הצטוו עליהם, ובנבואתם זכו להשיג כל התורה ומצוותיה בעמל וביגיעה, ואף מצוה לא הייתה קלה בעיניהם להיפטר ממנה, והיו מוכנים למסור נפשם על כל אחת ממצוות התורה, ואפילו מצוה קלה שאין

ויאפו את הפצק אשר הוציאו ממצריים עגת מצות פי לא חמץ פי גרשו ממצריים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם (יב, לט). וברש"י וגם צדה לא עשו להם - לדרך. מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צדה אלא האמינו והלכו הוא שמפורש בקבלה (ירמיה ב, ב-ג) זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לקחתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה ומה שזכר מפורש אחריו קדש ישראל לה' וגו'.

סימן לבנים נתקיים כבר בארץ מצרים, שמסרו בני ישראל נפשם בלקיחת קרבן. פסח שהוא יראתם של מצרים, כדאיתא בטור (או"ח סי' תל): שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, והטעם לפי שנעשה בו נס גדול, שפסח מצרים מקחו בעשור [וכו'] ולקחו להם כל אחד שה לפסחו וקשר אותו בכרעי מטתו, ושאלום המצריים למה זה לכם והשיבו לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, והיו שינייהם קהות על ששוחטין את אלהיהן ולא היו רשאים לומר להם דבר, ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול.

והרי הכתוב מעיד ואומר (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צידה אלא האמינו בה' והלכו אחר דברו, וכן היתה הליכתם במדבר הגדול והנורא ארבעים שנה, וגם בכניסתם לארץ לא הרהרו כיצד יתגברו על כל המלכים והאומות ששכנו שם, וכל כוחם היה מירושת האבות הקדושים שתהיה כל הנהגתם למעלה מדרך הטבע, כי הבא לעבוד את ה' יתברך ולקיים את התורה אין לו דרך אחרת, אם לא במסירות נפש שלא על פי חוקי הטבע.

מצות פסח שקולה כתר"ג מצוות

וזוהי חשיבותו של קרבן פסח, כי מצות הפסח כוללת בתוכה את כל

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להצטט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישרים

דברי יחזקאל
 בני יששכר
 בת עין
 אור לשמים
 תפארת שלמה
 צדקת הצדיק

אוהב ישראל
 עבודת ישראל
 מאור ושמש
 מנחם ציון
 יסוד העבודה
 זרע קודש

בעל שם טוב
 תולדות יעקב יוסף
 נועם אלימלך
 קדושת לוי
 חיים וחסד
 יושר דברי אמת

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 ודגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com